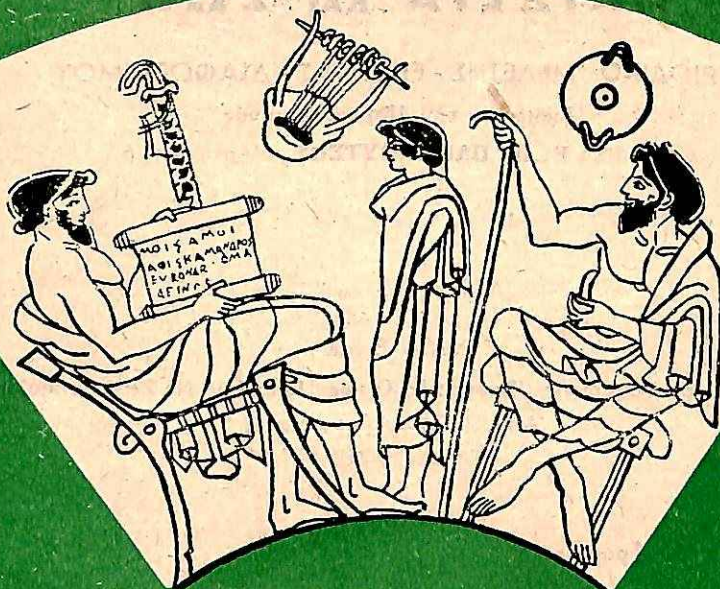

ΠΑΙΔΕΙΑ

ζωή

15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

᾽Οκτάχρονο τὸ Δημοτικὸ ;	Ἡ Διεύθυνση
Κωνσταντῖνος ᾽Αμαντος	Σωκράτης Κουγέας
Ἡ Μέση Παιδεία μας. ᾽Ενας Νόμος ποὺ δὲν ἐγίνε (II)	Ε. Π. Παπανούτσος
Ἡ κληρονομικότητα τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων (III)	Ἄννα Κατσίγρα
Ἡ διδασκαλία τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν	Ι. Θ. Κακριδῆς
Ἡ τεχνικὴ ἀγωγή	᾽Αθανάσιος Γκερόζας
Ἡ ὁμόγλωσση Στοιχ. ᾽Εκπαίδευση τῆς Πόλης	Δημ. Μάνος
Νεοελληνικὴ Σύνταξις (᾽Αχ. Τζαρτζάνου)	Ε. Π. Παπανούτσος
Συνταγὴ γιὰ ἓνα βιβλίον	Παῦλος Παλαιολόγος
Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀναγνώστικῶν	Γ. Σουμελίδης

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ—Ἑστὸς ᾽Αρσαλείου

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΜΕΛΕΤΗΣ - ΕΡΕΥΝΑΣ - ΔΙΑΦΩΤΙΣΜΟΥ

Έκδίδεται τήν 15η κάθε μηνός.

Διευθυντής: Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ, Άρτοτίνης 6

ΓΡΑΦΕΙΑ

Σύνταξη και Διαχείριση: Έκδοτικός Οίκος Ιωάννου Ν. Ζαχαροπούλου

Αθήναι: Στοά Άρσακείου

Τηλέφ. 23-218

Έτησία συνδρομή:

Διά τας Σχολικὰς Έφορείας καὶ τὰ Νομικὰ Πρόσωπα	Δραχ.	80.000
Διά τὰ φυσικὰ πρόσωπα.....	»	70.000

Τόμοι προηγούμενων ἐτῶν:

Έτος	Αριθμός Τόμων	Παρόνοτος Τεύχος	Παρόνοτος Τεύχος	Παρόνοτος Τεύχος
1947	ἄδետος	δραχ.	75.000	πανόδετος δραχ. 95.000
1948	»	»	75.000	» » 95.000
1949	»	»	75.000	» » 95.000
1950	»	»	75.000	» » 95.000
1951	»	»	75.000	» » 95.000
1952	»	»	75.000	» » 95.000

Τιμή τοῦ παρόντος τεύχους

Νοεμβρίου 1953 δρχ. 6.000

Διευθύνσεις σύμφωνα με τὸ ἄρθρον 6 § 1 τοῦ Α.Ν. 1092/1938:

Διευθυντής τῆς «Παιδείας»: Ε. Π. Παπανούτσος, Κατοικία: Άρτοτίνης 6

Έκδότης: Ιωάννης Ν. Ζαχαρόπουλος, Στοά Άρσακείου—Άρσάκη 6

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Π. Σαββίδης, Κατοικία: Βασ. Τζαφέρη 2

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

Μηνιαῖο Περιοδικὸ Μελέτης—Έρευνας—Διαφωτισμοῦ

ΕΤΟΣ Β' — ΑΘΗΝΑΙ, 15 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 1953 — ΤΕΥΧΟΣ 23

Ὁκτάχρονο τὸ Δημοτικόν;

Σ' ἓνα ἀπὸ τὰ τελευταῖα ὑπομνήματά του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖο τῆς Παιδείας τὸ Δ. Συμβούλιο τῆς Διδασκαλικῆς Ὁμοσπονδίας ξαναγυρίζει σ' ἓνα αἶτημα ποὺ πολλὰς φορὰς ἔχει προταθῇ καὶ συζητηθῇ. Συνδυάζει μάλιστα μετὰ τὴν πραγματοποίησίν του καὶ τὴν προώθησιν τῶν λειτουργῶν τῆς Στοιχειώδους Παιδείας ἕως τοὺς κορυφαίους βαθμοὺς τῆς δημοσιούπαλληλικῆς ἱεραρχίας. Εἶναι τὸ αἶτημα: τὸ Δημοτικὸ μας σχολεῖο νὰ γίνῃ ὀκτάχρονο. Καὶ ἔτσι ἡ πνευματικὴ στάθμῃ τοῦ λαοῦ μας νὰ ὑψωθῇ σὲ ἀνώτερο ἐπίπεδο, ἀφοῦ εἶναι γνωστὸ ὅτι τὰ 85-88 ο/ο τῶν Ἑλληνοπαίδων μένουν μετὰ τὴ γενικὴ μόρφωσιν ποὺ δίνει τὸ δημοτικὸ μας σχολεῖο καὶ δὲν φοιτοῦν σὲ ἄλλα ἐκπαιδευτικὰ ἰδρύματα.

Ὅτι ἡ Στοιχειώδης Παιδεία εἶναι θέμα ζωτικὸ ὄχι μόνον γιὰ τὸν ἐθνικὸ μας πολιτισμὸ, ἀλλὰ καὶ γι' αὐτὴν ἀκόμη τὴν ἐπιβίωσιν τοῦ λαοῦ μας· πῶς εἶναι δυνατόν μέσα στὸν σημερινὸ ἐξελιγμένον τεχνικῶς κόσμον νὰ ζήσῃ ἓνας λαὸς ἐκπαιδευτικὰ ὑποσιτιζόμενος; Ὅτι ἀκόμη καμιά θυσία δὲν πρέπει νὰ λογαριάζῃ τὸ Κράτος, ὅταν πρόκειται γιὰ τὸ Δημοτικὸ Σχολεῖο ποὺ εἶναι γιὰ τὴν ἀγωγή τοῦ λαοῦ μας ὅ,τι τὸ ψωμὶ γιὰ τὴ διατροφή του—δὲν ὑπάρχει καμιά ἀπολύτως ἀμφιβολία. Ὅποιος ἀποπειραθῇ νὰ ἀμφισβητήσῃ αὐτὰς τίς ὁλοφάνερους ἀλήθειες κινδυνεύει νὰ χάσῃ ἀνεπανόρθωτα τὴ σοβαρότητά του.

Ἀλλὰ πρῶτα εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετασθῇ τὸ θέμα ἀπὸ τὴν ἀποψη τῆς δυνατότητας. Πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐπεκταθῇ ἡ Στοιχειώδης Παιδεία ἀπὸ 6 σὲ 8 χρόνια, ὑποχρεωτικὰ γιὰ ὅλα τὰ παιδιὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ; Αὐτὸ σημαίνει οὔτε λίγο οὔτε πολὺ προσθήκῃ χιλιάδων αἰθουσῶν καὶ ἄλλων τόσων χιλιάδων δημοδιδασκάλων στὰ δημοτικά μας σχολεῖα ποὺ σήμερον περνοῦν καὶ δεινὴ κρίσιν στέγης καὶ δεινότερην ἀκόμη κρίσιν διδακτικοῦ προσωπικοῦ. Εἶναι δυνατόν νὰ σηκώσουν τέτοιο τεράστιον βάρος τὰ ἱσχνὰ δημόσια οἰκονομικὰ μιᾶς χώρας ποὺ ἔχει ἀκόμη ἀνοιχτὰς τίς ἀπειρες πληγὰς τοῦ πολέμου καὶ ποὺ χτὲς ἀκόμη δοκιμάσθηκε τραγικὰ ἀπὸ μιὰ φοβερὴ θεομηνία;

Ἐπειτα ἡ προσθήκῃ δύο ἀκόμη χρόνων ὑποχρεωτικῆς Στοιχειώδους Παιδείας εἶναι ὑπόθεσις ὄχι μόνον τῆς δημοσίας, ἀλλὰ καὶ τῆς ἰδιωτικῆς οἰκονομίας. Τὸ πενιχρότατον γεωργικὸ καὶ βιοτεχνικὸ εἰσόδημα

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΛΕΤΩΝ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ, Νοέμβριος 1953—20

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ ΚΑΙ ΠΑΡΟΧΗ

ΗΜΕΡΟΜ. 20.8.85

ΑΡΙΘ. 38305

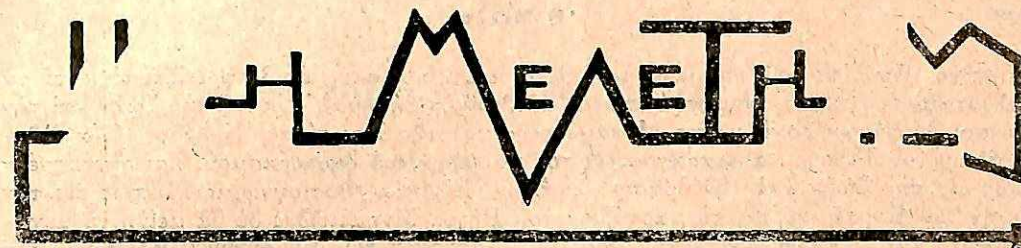
μιᾶς χώρας με λεπτόφλουδη γῆ καὶ με περιορισμένες οικονομικὲς δυνατότητες σὰν τῇ δικῇ μας ἐπιτρέπει νὰ κρατήσωμε τὸ παιδί μακριὰ ἀπὸ τὴ ζωὴ ἀκόμη δύο χρόνια; Σὲ τί ἀριθμοὺς μεταφράζεται γιὰ τὴν ιδιωτικὴν οἰκονομίαν αὐτὴ ἡ πρόσθετη ἐπιβάρυνση τῆς ἀσύμμετρα πρὸς τοὺς πόρους τῆς πολλαπλασιαζόμενης ἐλληνικῆς οἰκογένειας; Πῶς μποροῦμε νὰ προτείνωμε τέτοια μέτρα, χωρὶς νὰ ἔχωμε σταθμίσει τὸν ἀντίκτυπο ποὺ θὰ ἔχουν στὴ ζωὴ τῆς χώρας, τὴν οἰκονομική;

Τέλος, δὲν εἶναι ἀνεδαφισμὸς καὶ ματαιοδοξία νὰ προγραμματισθοῦμε πλουσιότερο σὲ χρόνια σπουδῶν, 8/τάξιο Δημοτικὸ Σχολεῖο, ἐνῶ ἐπὶ 25 περίπου χρόνια, ἀφ' ὅτου τὸ θεσπίσαμε νομοθετικὰ στὰ χαρτιά, δὲν κατορθώσαμε νὰ κάνωμε καὶ στὴν πραγματικότητα ἐξάταξιο τὸ λαϊκὸ μας σχολεῖο; Ἐχομε τόσους δασκάλους καὶ τόσες αἰθουσες διδασκαλίας ὅσοι καὶ ὅσες χρειάζονται γιὰ νὰ περάσουν τίς 6 τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ μας τὰ Ἑλληνόπουλα; Καὶ μένουν ἐπὶ 6 δόλοκληρα χρόνια στὰ θρανία τοῦ Δημοτικοῦ ὅλα τὰ παιδιά τοῦ λαοῦ μας; Τρομάζομε νὰ τὰ κρατήσωμε 4, καὶ ποτὲ δὲν ἔχομε γιὰ ὅλες τίς τάξεις τὸ ἀπαιτούμενο διδακτικὸ προσωπικὸ σὲ ὅλες τίς περιοχὲς τῆς χώρας... Πῶς λοιπόν, ἀφοῦ δὲν ἐπραγματοποιήσαμε ἀκόμη τὸ 6/χρονο, ζητοῦμε τώρα νὰ δημιουργήσωμε τὸ 8/χρονο Δημοτικὸ; Δὲν ἐπιτύχαμε τὰ λιγότερα καὶ θὰ θριαμβεύσωμε στὰ περισσότερα;

Ἄς μᾶς ἐπιτραπῇ ἀκόμη νὰ σημειώσωμε ὅτι λάθος ἐπίσης εἶναι νὰ συνδυάζεται ἡ βαθμολογικὴ προώθηση τῶν Λειτουργῶν τῆς Στοιχειώδους Παιδείας με τὴν προαγωγή τοῦ λαϊκοῦ σχολείου ἀπὸ ἐξάχρονο σὲ ὀκτάχρονο. Πρῶτα, γιατί ἡ προαγωγή αὐτὴ θὰ ἀργήσῃ πολὺ νὰ πραγματοποιηθῇ στὴ φτωχὴν Ἑλλάδα. Καὶ ἔπειτα, γιατί σὲ ἐντελῶς ἄλλη βάση πρέπει εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς νὰ τεθῇ τὸ αἶτημα γιὰ βελτίωση τῶν ἀποδοχῶν τοῦ Κλάδου. Οἱ Ἐκπαιδευτικοὶ ὅλων τῶν βαθμίδων ἔχουν τὸ ἠθικὸ δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ συμφέρον νὰ διεκδικήσουν ἀπὸ τὸ Κράτος χωριστὴν ἰεραρχίαν καὶ ἰδιαίτερο μισθολόγιον. Γιατὶ καὶ οἱ ὑπηρεσίες ποὺ προσφέρουν στὴν κοινωνικὴν εὐημερίαν καὶ στὸν ἐθνικὸ μας πολιτισμὸ, εἶναι ξεχωριστὲς καὶ ἀνεκτίμητες. Τρεῖς κατηγορίες ὑπαλλήλων πρέπει νὰ ἀποφασίσῃ τὸ Κράτος νὰ ἀμείψῃ ἠθικὰ καὶ ὕλιν με γενναιοσύνη, ἂν θέλῃ νὰ προκόψῃ: τοὺς δικαστικούς, τοὺς στρατιωτικούς καὶ τοὺς ἐκπαιδευτικούς. Γιατὶ ἀπ' ὅλες τίς λειτουργίες του τρεῖς εἶναι ἐκεῖνες ποὺ τὸ στηρίζουν: ἡ Δικαιοσύνη, ἡ Ἀμυνα καὶ ἡ Ἐκπαίδευση. Οἱ ἄλλες ἔρχονται ὕστερα.

Ἄς προσέξουν αὐτὲς τίς ἀπόψεις οἱ συνδικαλιστικὲς ὁργανώσεις τοῦ Κλάδου. Ἐπιτυχία θὰ ἔχουν στίς ἐπιδιώξεις τους, μόνον ὅταν ἀντιμετωπίσουν τὰ ζητήματα με ἀποφασιστικότητα, ἀλλὰ καὶ με ρεαλισμό.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ

Κωνσταντῖνος Ἀμαντός

Ὁ Πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ διαπρεπὲς ἱστορικός κ. Σωκράτης Κουγέας εἶπε κατὰ τὸν ἑορτασμὸ τῆς ὀγδοηκονταετηρίδας τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ κ. ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ἈΜΑΝΤΟΥ στὴ Χίο (11 Ὀκτωβρίου 1953) τὸν παρακάτω λόγο, ὅπου σκιαγραφεῖ με ἀδρές γραμμὲς τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ σοφοῦ ἱστορικοῦ. Με ἰδιαίτερη εὐχαρίστηση καταχωρίζομε τὸ κείμενο τοῦτο, ποὺ εἶχε τὴν εὐγενῆ καλωσύνη νὰ δώσῃ γιὰ δημοσίευση στὸ περιοδικὸ μας ὁ κ. Κουγέας. Με αὐτὸ τὸν τρόπο οἱ ἀναγνώστες μας θὰ ἀκούσουν ἀπὸ τὸ πὺρ ὑπεύθυνον στόμα τὴν προσφορὰ τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου στὴν ἐλληνικὴ Ἐπιστὴμὴ καὶ στὴν ἐλληνικὴ Πατρίδα.

Εἶναι ἄξιος πολλῶν ἐπαίνων ὁ Φιλοτεχνικός Ὀμιλος Χίου διὰ τὴν εὐγενῆ πρωτοβουλίαν νὰ ἑορτάσῃ τὰ 80 χρόνια ἐνὸς ἐκλεκτοῦ Χιώτη, ὁ ὁποῖος ἐτίμησε τὴν Πατρίδα του.

Εἰς τὴν σεμνὴν αὐτὴν ἑορτὴν ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τῆς ὁποίας ἐπίλεκτον μέλος εἶναι ὁ ἑορταζόμενος, μετέχει διὰ τοῦ Προέδρου αὐτῆς, ὅστις ποντοπορήσας ἤλθε διὰ νὰ φέρῃ τὸν ἐγκάρδιον χαιρετισμὸν τοῦ Σώματος πρὸς τὸν διαπρεπῆ Ἀκαδημαϊκὸν καὶ νὰ ἐκφράσῃ τὰ θερμὰ συγχαρητήρια πρὸς τὸν ἀγαπητὸν συνάδελφον διὰ τὸ εὐτυχὲς καὶ μακαριστὸν αὐτὸ Ἰωβιλαῖον, τὸ γεμάτο ἀπὸ χρόνια καὶ δόξαν.

Ἡ ἑορτὴ αὐτὴ, ἀλήθεια, ἤμποροῦσε καὶ ἄξιζε νὰ γίνῃ εἰς τὴν πρωτεύουσάν τῆς Ἑλλάδος καὶ νὰ λάβῃ πάνδημον καὶ πανελλήνιον χαρακτήρα. Διότι ἡ δράσις τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου, πολυσχιδῆς καὶ ἀκτινοβολεῖ εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα, τὴν μητροπολιτικὴν καὶ τὴν ἀποικιακὴν, τὴν ἐλευθερὰν καὶ τὴν ἀλύτρωτον. Ἀλλὰ οἱ ὁργανώσαντες τὴν ἑορτὴν ἠθέλησαν προφανῶς νὰ δώσουν εἰς αὐτὴν χαρακτήρα ἀθόρυβον καὶ μετριόφρονά διὰ νὰ εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν ἀθόρυβον καὶ μετριόφρονά χαρακτήρα τοῦ τιμωμένου ἀνδρός, τὸν ὁποῖον διακρίνουν πολλοὶ ἀρεταί, ἀλλὰ ἰδίως τὸν διακρίνει ἡ λιτότης καὶ ἡ μετριοφροσύνη, κύρια γνωρίσματα τοῦ ἀληθινοῦ σοφοῦ.

Ἐπισκόπησις τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου, ἔστω καὶ ἀδρομερῆς, εἶναι δύσκολον νὰ γίνῃ εἰς μίαν ἑορταστικὴν συγκέντρωσιν ὅπως ἡ ἀποψινῇ. Εἰς τὴν ἐποχὴν μας σπανίως συναντᾶται εἰς ἓνα πρόσωπον τόσον εὐρεία καὶ πολυμερὲς δράσις ὅπως εἰς τὸ πρόσωπον τοῦ Κωνσταντίνου Ἀμάντου.

Εἰς τὴν Παιδείαν διανύει ὅλας τὰς βαθμίδας τῆς ἐκπαιδευτικῆς ἱεραρχίας ἀπὸ τοῦ δημοδιδασκάλου μέχρι τοῦ πανεπιστημιακοῦ Καθηγητοῦ, διδάξας εἰς τὴν Χίον, εἰς τὴν Κύπρον, εἰς τὴν Αἴγυπτον, εἰς τὰς Ἀθήνας, παντοῦ με τὸν αὐτὸν ζήλον, με τὴν αὐτὴν ἐπιτυχίαν καὶ εὐδοκίμησιν. Με τὴν διδασκαλίαν του, σαφῇ, μεθοδικῇ, εὐσυνείδητον, τὴν παντοῦ καὶ πάντοτε καρποφόρον, ἀπέκτησε πανελλήνιον φήμην σπουδαίου διδασκάλου καὶ κατέκτησε τὴν πρὸς ἑαυτὸν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν τῶν μαθητῶν του.

Εἰς τὴν ἐπιστὴμην καλλιιεργεῖ ἐπιτυχῶς ὅλους σχεδὸν τοὺς κλάδους τῆς φιλολογικῆς Ἐπιστῆμης, τὴν Γλωσσολογίαν, τὴν Λαογραφίαν, τὴν Ἐθνολογίαν, τὴν Παλαιογραφίαν, τὴν καθαυτὴ Φιλολογίαν με τὴν ἐκδοσὶν κειμένων, πρὸ πάντων δὲ τὴν Ἱστορίαν, εἰς τὴν ὁποίαν ἀφιερώνει τὸ κύριον ἔργον τῆς ζωῆς του. Με τὰς εἰδικὰς περὶ τοῦ Σλαβικοῦ ζητήματος μελέτας του συμβάλλει εἰς τὴν ἐκμηδένισιν τῆς πολυ-

θρυλήτου θεωρίας τοῦ Φαλμεράγερ καὶ εἰς κρίσιμους στιγμὰς διαφωτίζει τὸ κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη συχνὰ ἀναφλεγόμενον Μακεδονικὸν ζήτημα. Ἐρευνᾷ τὴν ζωὴν καὶ τὴν δράσιν διαφόρων λογίων τῆς Μεσαιωνικῆς καὶ τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος, ἰδίᾳ διδασκάλων τοῦ Γένους καὶ παραγόντων τοῦ νεοελληνικοῦ διαφωτισμοῦ, καὶ ρίπτει νέον φῶς εἰς τὴν ζωὴν καὶ τὴν δράσιν μεγάλων Ἑθνικῶν Φυσιγνωμιῶν, ὅπως εἰς τὴν ζωὴν τοῦ Κοραΐ καὶ εἰς τὸ μαρτύριον τοῦ Ρήγα. Μνημειῶδες δὲ θὰ μείνῃ τὸ μεγαλότερον καὶ γενικώτερον ἔργον τοῦ τῆς Ἱστορίας τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, τῆς ὁποίας ἐξεδόθησαν δύο τόμοι, ἀναμένεται δὲ νὰ ἐκδοθῇ καὶ ὁ τρίτος.

Ἀλλὰ ὁ Κωνσταντῖνος Ἀμάντος δὲν εἶναι μόνον ὁ ἀπὸ καθέδρας σοφὸς ἐπιστήμων. Εἶναι καὶ ὁ φλογερὸς πατριώτης, ὁ ὁποῖος μὲ τὰ εἰς τὸν καθημερινὸν καὶ περιοδικὸν τύπον δημοσιεύμενα λαϊκώτερα δημοσιεύματα, ἢ καὶ μὲ ὁμιλίαις, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὸ πολὺ κοινὸν προσπαθεῖ νὰ διδάξῃ, νὰ συμβουλευσῇ καὶ νὰ φρονηματίσῃ τὸν ἑλληνικὸν λαόν, κατατοπίζων τὴν σκέψιν του εἰς διάφορα κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς σημασίας προβλήματα, ὅπως εἶναι π.χ. τὸ μεταναστευτικόν, τὸ ἀγροτικόν, αἱ πρὸς τοὺς γείτονας λαοὺς σχέσεις κλπ. Εὐνόητος δὲ εἶναι ἡ σημασία καὶ ἡ ἀξία τῆς τοιαύτης προσπάθειας.

Προικισμένος μὲ νοῦν πρακτικὸν καὶ μὲ σπάνιον ὀργανωτικὸν πνεῦμα ὀργανώνει Συλλόγους καὶ Ἑταιρείας ἐπιστημονικοῦ ἢ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος, ἰδρύει καὶ διευθύνει περιοδικά, ἐπιστημονικά, ὅπως τὰ «Χιακὰ Χρονικά», τὰ «Ἑλληνικά», καὶ λαϊκώτερα ὅπως τὸ «Αἰγαῖον», ἀποβαίνει δὲ εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὁ σοφὸς ὁδηγὸς διὰ τὴν λειτουργίαν τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτῆς Ἀρχείων, μάλιστα δὲ τοῦ Ἱστορικοῦ Λεξικοῦ, τοῦ ὁποίου εἶχε χρηματίσει παλαιότερα ἐκλεκτὸς συντάκτης καὶ φωτεινὸς Διευθυντής. Δὲν εἶναι δὲ τυχαῖον τὸ γεγονὸς, ὅτι καθ' ἣν στιγμὴν διὰ τῆς ἐξομαλύνσεως τῶν Ἑλληνοῦταλικῶν σχέσεων πρόκειται νὰ παραχωρηθοῦν εἰς τὴν Ἑλλάδα αἱ περιουσίαι τῶν ἄλλοτε ἀκμαζουσῶν ἐν Ἰταλίᾳ Ἑλληνικῶν Κοινοτήτων Νεαπόλεως, Λιβόρνου καὶ Βενετίας πρὸς Ἱδρυσιν ἐν Βενετίᾳ Ἑλληνικοῦ Ἰνστιτούτου Βυζαντινῶν καὶ Νεοελληνικῶν Σπουδῶν, ἡ ὀργάνωσις αὐτοῦ κατὰ κοινὴν ἀναγνώρισιν τῶν ἐπισήμων κρατικῶν καὶ ἐπιστημονικῶν κύκλων ἀνέτεθῃ εἰς τὸν Καθηγητὴν Ἀμάντον, ὅστις κατὰ κοινὴν ἐπίσης τῶν ἰδίων κύκλων ἀπαίτησιν θὰ παρακληθῇ νὰ ἀναλάβῃ καὶ τὸ βάρος τῆς πρώτης τοῦ ἐλπιδοφόρου τούτου ἐθνικοῦ ἰδρύματος διευθύνσεως.

Πολλὰ λοιπὸν ἐπετέλεσε εἰς τὴν ζωὴν τοῦ ὁ Κωνσταντῖνος Ἀμάντος, ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀκόμη ἀναμένομεν ἀπὸ τὴν ἐργατικότητα, τὴν πείραν καὶ τὴν σοφίαν του. Διὰ τοῦτο οἱ περιστοιχίζοντες αὐτὸν σήμερα εἰς τὴν χαρμόσυνον αὐτὴν συγκέντρωσιν, δὲν ἐκφράζομεν μόνον τὴν χαρὰν ποὺ αἰσθανόμεθα διὰ τὸ πλήρες γενναίων ἐπιτευγμάτων θαλερὸν γῆρας, ἀλλὰ καὶ τοῦ εὐχόμεθα ὁλοφύχως νὰ ζῇ ὑγιὲς καὶ ἀκμαῖος εἰς πολλὰ ἀκόμη ἔτη, διὰ νὰ προσφέρῃ τὰ πλούσια δῶρα τῆς σοφίας του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπιστήμην, τοὺς θησαυροὺς τῆς ἀγαθότητος καὶ τῆς ψυχικῆς του εὐγενείας εἰς τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν καὶ τὰς πολυτίμους ὑπηρεσίας του εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Πατρίδα.

ΣΩΚΡΑΤΗΣ ΚΟΥΓΕΑΣ

Ἡ Μέση Παιδεία μας II*

Ἐνας Νόμος ποὺ δὲν ἔγινε

Ἄρθρον 7.

Ἐκάστη τάξις Γυμνασίου δέον νὰ περιλαμβάνῃ μέχρι 50 μαθητῶν κατ' ἀνώτατον ὄριον. Ὑπέρβασις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ οἰκείου Περιφερειακοῦ Συμβουλίου Μέσης Ἐκπαιδεύσεως στηριζομένης ἐπὶ ἀκριβοῦς ἐκτιμήσεως τῆς ἐπαρκείας τοῦ χώρου καὶ τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ, ὅχι ὅμως πέραν τῶν 60 μαθητῶν εἰς ἑκάστην τάξιν. Διαίρεσις τῶν τάξεων εἰς τμήματα δὲν ἐπιτρέπεται.

Δύο ἢ περισσότερα Γυμνάσια (φιλολογικὰ ἢ φυσικομαθηματικὰ) δύνανται νὰ στεγάζωνται ἐντὸς τοῦ αὐτοῦ διδακτηρίου, ἕκαστον ὅμως αὐτῶν δέον νὰ διατελῇ ὑπὸ ἰδίαν Διεύθυνσιν.

Ἀν ὁ καθ' ἕκαστον σχολικὸν ἔτος συνολικὸς ἀριθμὸς τῶν ἐξετασθέντων μαθητῶν καὶ τῶν 3 τάξεων Γυμνασίου τινὸς ὁμοῦ λαμβανομένων εἶναι ἐπὶ τρία συνεχῆ ἔτη κατώτερος τοῦ 100, τὸ σχολεῖον τοῦτο καταργεῖται ὑποχρεωτικῶς διὰ Β. Δ/τος προκαλουμένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων.

Τὸ διδακτικὸν καὶ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν τῶν καταργουμένων Γυμνασίων τοποθετεῖται εἰς ἄλλα σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως διὰ Β. Δ/τος ἐκδιδομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων μετὰ πρότασιν τῶν οἰκείων Ὑπηρεσιακῶν Συμβουλίων.

Ἄρθρον 8.

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν φιλολογικῶν Γυμνασίων γίνονται δεκτοὶ πρὸς ἐγγραφήν μαθηταὶ κεκτημένοι ἀπολυτήριον τῆς τρίτης τάξεως δημοσίων ἢ ιδιωτικῶν Προγυμνασίων κατόπιν διαγωνισμοῦ, τοῦ ὁποίου αἱ λεπτομέρειαι θέλουν καθορισθῇ διὰ Β. Διατάγματος ἐκδοθησομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κατόπιν γνωμοδοτήσεως τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.

Τὸ ὀργανικὸν διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου ἀποτελεῖται :

.....

Τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν τοῦ φιλολογικοῦ Γυμνασίου ἀποτελεῖται :

.....

Ἄρθρον 9.

Εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν φυσικομαθηματικῶν Γυμνασίων γίνονται δεκτοὶ κατόπιν διαγωνισμοῦ μαθηταὶ κεκτημένοι ἀπολυτήριον δημοσίων ἢ ιδιωτικῶν Προγυμνασίων.

Αἱ λεπτομέρειαι τοῦ διαγωνισμοῦ τούτου θέλουν καθορισθῇ διὰ Β. Δ/τος ἐκδοθησομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων μετὰ γνωμοδότησιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.

Τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τοῦ φυσικομαθηματικοῦ Γυμνασίου ἀποτελεῖται :

.....

Τὸ ὑπηρετικὸν προσωπικὸν τῶν φυσικομαθηματικῶν Γυμνασίων ἀποτελεῖται :

.....

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον τεῦχος τοῦ περιοδικοῦ μας, σελ. 284.

Ἄρθρον 10.

Ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Νόμου καὶ ἐντὸς τετραετίας ἀπὸ ταύτης τὸ σύνολον τοῦ διδακτικοῦ προσωπικοῦ τῶν δαπάναις τοῦ Δημοσίου συντηρουμένων Σχολείων Μέσης Ἐκπαίδευσεως παραμένει τὸ αὐτό, ὡς καθωρίσθη ὑπὸ τοῦ Α. Ν. 1871 τοῦ 1942 (Φ.Ε.Κ. 263) κυρωθέντος διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 296 τῆς 30 Μαΐου 1946 πράξεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, μὴ δυνάμενον νὰ ὑπερβῇ τοὺς τετραχιχιλίους. Εἰς τοὺς δὲν συμπεριλαμβάνονται οἱ καθηγηταὶ καὶ καθηγήτριαι τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς καὶ τὸ διδακτικὸν προσωπικὸν τῶν Ἐμπορικῶν Σχολῶν καὶ τῶν δαπάναις κληροδοτημάτων συντηρουμένων σχολείων Μέσης Ἐκπαίδευσεως.

Ἄρθρον 11.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν δαπάναις τοῦ Δημοσίου συντηρουμένων Προγυμνασίων καὶ Γυμνασίων ὁρίζεται καθ' ἅπαν τὸ Κράτος ὡς ἀκολούθως :

Προγυμνάσια 752, Γυμνάσια (καὶ τῶν δύο τύπων) 254, κατανεμόμενα κατὰ νομοὺς ἀναλόγως τῆς πυκνότητος τοῦ πληθυσμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν ἑξῆς πίνακα :

1. Νομὸς Ἀττικῆς	Προγυμνάσια 160	Γυμνάσια 53
2. Νομὸς Θεσ/νίκης	» 66	» 22
Νομοὶ (μέχρι 52.000 κατοίκων) :		
3. Εὐρυτανίας	» 4	» 1
4. Ζακύνθου	» 4	» 1
5. Θεσπρωτίας	» 4	» 1
6. Καστορίας	» 4	» 1
7. Κεφαλληνίας	» 4	» 1
8. Λευκάδος	» 4	» 1
9. Φωκίδος	» 4	» 1
Νομοὶ (μέχρι 76.000 κατοίκων) :		
10. Ἄρτης	» 6	» 2
11. Λασιθίου	» 6	» 2
12. Πρεβέζης	» 6	» 2
13. Ρεθύμνης	» 6	» 2
14. Σάμου	» 6	» 2
15. Φλωρίνης	» 6	» 2
16. Χαλκιδικῆς	» 6	» 2
17. Χίου	» 6	» 2
Νομοὶ (μέχρι 107.000 κατοίκων) :		
18. Ἀργολίδος	» 9	» 3
19. Βοιωτίας	» 9	» 3
20. Ἡμαθίας	» 9	» 3
21. Κερκύρας	» 9	» 3
22. Κιλκίς	» 9	» 3
23. Ξάνθης	» 9	» 3
24. Πιερίας	» 9	» 3
25. Ροδόπης	» 9	» 3
Νομοὶ (μέχρι 128.000 κατοίκων) :		
26. Δράμας	» 12	» 4
27. Δωδεκανήσου	» 12	» 4
28. Κορινθίας	» 12	» 4
29. Κυκλάδων	» 12	» 4
30. Πέλλης	» 12	» 4
31. Τρικάλων	» 12	» 4
32. Χανίων	» 12	» 4

Νομοὶ (μέχρι 155.000 κατοίκων) :

33. Ἀρκαδίας	Προγυμνάσια 14	Γυμνάσια 5
34. Ἐβρου	» 14	» 5
35. Ἰωαννίνων	» 14	» 5
36. Καβάλας	» 14	» 5
37. Καρδίτσας	» 14	» 5
38. Λακωνίας	» 14	» 5
39. Λέσβου	» 14	» 5
40. Μαγνησίας	» 14	» 5
41. Φθιώτιδος	» 14	» 5

Νομοὶ (μέχρι 190.000 κατοίκων) :

42. Εὐβοίας	» 17	» 6
43. Ἡλείας	» 17	» 6
44. Ἡρακλείου	» 17	» 6
45. Κοζάνης	» 17	» 6

Νομοὶ (μέχρι 229.000 κατοίκων) :

46. Αἰτωλοακαρνανίας	» 20	» 7
47. Ἀχαΐας	» 20	» 7
48. Λαρίσης	» 20	» 7
49. Μεσσηνίας	» 20	» 7
50. Σερρών	» 20	» 7

Ἡ ἐντὸς τῆς περιοχῆς ἐκάστου νομοῦ ἔδρα Προγυμνασίου καὶ Γυμνασίου, ὡς καὶ ὁ τύπος τοῦ τελευταίου θέλουν ἐντὸς τριῶν μηνῶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος νόμου καθορισθῇ διὰ Β. Δ/τος ἅπαξ ἐκδοθησομένου μερίμνη τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθν. Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων μετὰ πρότασιν Ἐπιτροπῆς ἀποτελουμένης δι' ἕκαστον νομὸν ἐκ τοῦ Νομάρχου, τοῦ Προέδρου τοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ νομοῦ Πρωτοδικείου καὶ τοῦ οἰκείου Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ Μέσης Ἐκπαίδευσεως (ἐπὶ περισσοτέρων, τοῦ εἰς τὸν βαθμὸν ἀρχαιότερου).

Εἰς περίπτωσιν καθ' ἣν ὁ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων Ὑπουργὸς διαφωνήσῃ πρὸς τὴν πρότασιν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, τὸ ζήτημα ρυθμίζεται ὀριστικῶς δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, βάσει τῆς ὁποίας ἐκδίδεται τὸ σχετικὸν Β. Διάταγμα.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν ἐκάστῳ νομῷ φυσικομαθηματικῶν Γυμνασίων δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίῃ τὸν ἀριθμὸν τῶν φιλολογικῶν τοιούτων.

Εἰς τὸν ἀνωτέρω ὁριζόμενον ἀριθμὸν Προγυμνασίων καὶ Γυμνασίων τῶν νομῶν Ἀττικῆς καὶ Θεσσαλονίκης περιλαμβάνονται τὰ Πειραματικὰ Σχολεῖα τῶν Πανεπιστημίων Ἀθηνῶν καὶ Θεσσαλονίκης καὶ τὸ Βαρβάκειον Πρότυπον τοῦ Διδακταλείου Μέσης Ἐκπαίδευσεως. Ταῦτα μετατρέπομενα εἰς Προγυμνάσια καὶ Γυμνάσια ἐξακολουθοῦν νὰ ὑπόκεινται εἰς τοὺς διέποντας τὴν λειτουργίαν αὐτῶν εἰδικούς νόμους.

Τὰ λοιπὰ Πρότυπα Γυμνάσια καὶ αἱ Σχολαὶ Μέσης Ἐκπαίδευσεως ἐξομοιοῦνται τοῦ λοιποῦ πρὸς τὰ ἄλλα ἀντίστοιχα σχολεῖα τῆς χώρας.

Ἄρθρον 12.

Ἰδρυσις νέου Προγυμνασίου ἢ Γυμνασίου πέραν τοῦ διὰ τοῦ προηγουμένου ἁρθρου καθοριζομένου ἀριθμοῦ γίνεται μόνον διὰ Νόμου καὶ ἐφ' ὅσον ἐκτὸς τῆς ὑπάρξεως τοῦ καταλλήλου δι' αὐτὸ διδακτηρίου, κτήματος τοῦ Δημοσίου ἢ Δήμου ἢ Κοινότητος, αὐξηθῇ τὸ σύνολον τῶν Καθηγητῶν τῆς Μέσης Ἐκπαίδευσεως κατὰ τὸν ἀριθμὸν τοῦ διὰ τὴν λειτουργίαν τοῦ νέου σχολείου ἀπαιτούμενου ὁργανικῶς διδακτικοῦ προσωπικοῦ, ἐγγραφομένης ἀμέσως τῆς σχετικῆς πιστώσεως εἰς τὸν ἐκτελούμενον προϋπολογισμὸν τοῦ Κράτους.

Εἰς μέρη ὅπου δὲν ἰδρύονται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Νόμου Προγυμνά-

σια ἡ Γυμνάσια ὑπὸ τοῦ Κράτους συντηρούμενα ἐπιτρέπεται ἡ ἴδρυσις ἰδιωτικῶν Προγυμνασίων ἢ Γυμνασίων ἐπ' ὀνόματι ἰδιωτῶν ἢ συλλόγων, εἰς οὓς ἐκμισθοῦνται ὑπὸ τοῦ Δημοσίου τὰ τυχόν υπάρχοντα ἐκεῖ κρατικά διδασκῆρια μετὰ ἢ ἀνευ τῆς ἐπιπλώσεως αὐτῶν, ἐφ' ὅσον ταῦτα δὲν χρησιμοποιοῦνται ὑπὸ τοῦ Κράτους διὰ τὴν στέγασιν ἄλλων σχολείων. Ἀδεία λειτουργίας τῶν ἰδιωτικῶν τούτων Προγυμνασίων ἢ Γυμνασίων χορηγεῖται κατὰ τὴν ἀρχὴν ἐκάστου σχολικοῦ ἔτους ὑπὸ τοῦ οἰκείου Γενικοῦ Ἐπιθεωρητοῦ μόνον ἐὰν ταῦτα διαθέτωσι πλήρως τὸ κατὰ τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 4, 8 καὶ 9 τοῦ παρόντος Νόμου ἀπαιτούμενον δι' ἑκαστον τύπον σχολείου διδασκτικὸν προσωπικόν.

Ἄρθρον 13.

Τὰ νῦν λειτουργοῦντα ἰδιωτικά ἡμερήσια Γυμνάσια, τὰ ξένα τοιαῦτα, τὰ ἀνεγνωρισμένα ὡς ἰσότιμα πρὸς τὰ ἰδιωτικά ἐλληνικά ὡς καὶ πάντα τὰ λοιπὰ τὰ μὴ ὑπὸ τοῦ Δημοσίου συντηρούμενα, μετατρέπονται εἰς Προγυμνάσια καὶ εἰς φιλολογικά ἢ φυσικομαθηματικά Γυμνάσια νέου τύπου διὰ πράξεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων δημοσιευομένης εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκδιδομένης ἐντὸς 6 /μήνου ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Νόμου κατόπιν συμφώνου γνώμης τοῦ οἰκείου Ἐποπτικοῦ Συμβουλίου, εἰς τὸ ὅποῖον οἱ ἰδιοκτῆται, αἱ Ἐφορεῖαι ἢ οἱ Διευθυνταὶ τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος σχολείων ὀφείλουσιν ἐντὸς 3 μηνῶν ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Νόμου νὰ δηλώσουν κατὰ ποῖον τύπον σχολείου Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἐπιθυμοῦν νὰ λειτουργήσουν τὰ ἐκπαιδευτήριά των.

Ἡ εἰς τὴν Α' τάξιν τῶν ἰδιωτικῶν Προγυμνασίων ἐγγραφή μαθητῶν γίνεται καθ' ὃν τρόπον καὶ ἡ ἐγγραφή μαθητῶν εἰς τὴν Α' τάξιν δημοσίων Προγυμνασίων. Ἡ ἐγγραφή μαθητῶν εἰς τὴν πρώτην τάξιν τῶν ἰδιωτικῶν Γυμνασίων γίνεται κατόπιν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων, αἱ λεπτομέρειαι τῶν ὁποίων θέλουσιν καθορισθῆ δια Β. Δ /τος ἐκδοθησομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων μετὰ γνωμάτευσιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.

Τὰ νῦν λειτουργοῦντα δημόσια καὶ ἰδιωτικά νυκτερινὰ Γυμνάσια μετατρέπονται εἰς Προγυμνάσια καὶ φιλολογικά ἢ φυσικομαθηματικά Γυμνάσια νέου τύπου διὰ πράξεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων δημοσιευομένης εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ ἐκδιδομένης ἐντὸς 6 /μήνου ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Νόμου κατόπιν συμφώνου γνώμης τῶν οἰκείων Ἐποπτικῶν Συμβουλίων.

Προκειμένου περὶ τῶν ἰδιωτικῶν νυκτερινῶν Προγυμνασίων καὶ Γυμνασίων τηρεῖται ἡ αὐτὴ διαδικασία ἢ καθοριζομένη ὑπὸ τοῦ πρώτου ἐδαφίου τοῦ παρόντος ἀρθροῦ διὰ τὰ ἰδιωτικά ἡμερήσια σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικά νυκτερινὰ Προγυμνάσια περιλαμβάνουν τέσσαρας ἐνιαυσίας τάξεις, ὁμοίως τέσσαρας ἐνιαυσίας τάξεις περιλαμβάνουν καὶ τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικά νυκτερινὰ Γυμνάσια νέου τύπου (φιλολογικά καὶ φυσικομαθηματικά). Διὰ Β. Δ /τος θέλει καθορισθῆ εἰδικὸν πρόγραμμα μαθημάτων, ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον, διὰ τὰ νυκτερινὰ Προγυμνάσια καὶ Γυμνάσια νέου τύπου, δημόσια καὶ ἰδιωτικά, καθὼς καὶ ὁ τρόπος τῶν πάσης φύσεως ἐξετάσεων ἐν αὐτοῖς.

Ἡ εἰς τὰ νυκτερινὰ Γυμνάσια, δημόσια ἢ ἰδιωτικά, φοίτησις ἐπιτρέπεται μόνον εἰς μαθητὰς ἐξηκριβωμένους ἐργαζομένους κατὰ τὴν ἡμέραν. Ἡ ἰδιότης τοῦ ἐργαζομένου δέον νὰ πιστοποιῇται διὰ τοῦ εἰδικοῦ βιβλιαρίου τοῦ Ι.Κ.Α. ἢ διὰ βεβαιώσεως τῆς οἰκείας Νομαρχίας μετὰ θεωρήσεως ὑπὸ τῆς οἰκείας Ἀστυνομικῆς Ἀρχῆς. Προσωπικῶς ὑπεύθυνοι διὰ τὴν τήρησιν τῆς παρούσης διατάξεως εἶναι οἱ Διευθυνταὶ τῶν νυκτερινῶν Γυμνασίων. Καθ' ὑποτροπὴν παράβασις ταύτης συνεπάγεται τὴν ἐκ τῆς ὑπηρεσίας ἀπόλυσιν τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ νυκτερινοῦ δημοσίου Γυμνασίου ἢ τὴν προσωρινὴν ἢ ὀριστικὴν ἄρσιν ἀδείας λειτουργίας τοῦ ἰδιωτικοῦ νυκτερινοῦ Γυμνασίου.

Τὰ Μέσης Ἐκπαιδεύσεως Ἑλληνικά Σχολεῖα τῆς ἀλλοδαπῆς, τὰ ἀνεγνωρισμένα ὡς ἰσότιμα πρὸς τὰ Δημόσια τῆς ἡμεδαπῆς, δύνανται κατόπιν πράξεως τοῦ Ὑπουργοῦ

Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων, στήριζομένης ἐπὶ προτάσεως τῆς οἰκείας Κοινοτικῆς ἢ Προξενικῆς Ἀρχῆς, νὰ προσαρμοσθοῦν ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει εἰς τὴν διὰ τοῦ παρόντος Νόμου θεσπιζομένην μεταρρύθμισιν. Καθ' ὅμοιον τρόπον ἐπιτρέπεται καὶ ἐγκρίνεται ἀπόκλισις τοῦ προγράμματος μαθημάτων τῶν σχολείων τούτων ἀπὸ τοῦ προγράμματος τῶν ἀντιστοιχῶν σχολείων τοῦ Κράτους μὴ θιγομένης λόγῳ τῆς ἀποκλίσεως ταύτης τῆς κατὰ τοὺς κειμένους νόμους ἰσοτιμίας τῶν ὑπὸ τῶν σχολείων τούτων ἐκδιδομένων τίτλων σπουδῶν πρὸς τοὺς ἀντιστοιχοῦς τίτλους σπουδῶν τῶν δημοσίων σχολείων.

Ἄρθρον 14.

Αἱ εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων ὑπαγόμεναι δημόσιαι ἢ ἰδιωτικαὶ Ἐμπορικαὶ Σχολαὶ μετονομάζονται εἰς Μέσας Σχολὰς Ἐμπορίου καὶ Ἑένων Γλωσσῶν καὶ τοῦ λοιποῦ θὰ περιλαμβάνουν τρεῖς ἐνιαυσίας τάξεις, ἀντιστοιχοῦς πρὸς τὰς τάξεις τοῦ Γυμνασίου νέου τύπου.

Εἰς τὴν Α' τάξιν τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐμπορίου καὶ Ἑένων Γλωσσῶν νέου τύπου ἐγγράφονται κατόπιν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων μαθηταὶ ἔχοντες ἀπολυτήριον Προγυμνασίου.

Διὰ Β. Δ /τος ἐκδοθησομένου μερίμνη τοῦ ἐπὶ τῆς Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων Ὑπουργοῦ μετὰ γνωμάτευσιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου θέλουσιν καθορισθῆ τὸ ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον Πρόγραμμα τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐμπορίου καὶ Ἑένων Γλωσσῶν, καθὼς καὶ αἱ πάσης φύσεως ἐξετάσεις ἐν αὐταῖς.

Ἐκάστη τάξις Μέσης Σχολῆς Ἐμπορίου καὶ Ἑένων Γλωσσῶν δέον νὰ περιλαμβάνῃ μέχρι 50 μαθητῶν κατ' ἀνώτατον ὄριον. Ὑπέρβασις τοῦ ἀριθμοῦ τούτου ἐπιτρέπεται μόνον κατόπιν ἀποφάσεως τοῦ οἰκείου Περιφερειακοῦ Συμβουλίου Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, στήριζομένης ἐπὶ ἀκριβοῦς ἐκτιμήσεως τῆς ἐπαρκείας τοῦ χώρου καὶ τοῦ διδασκτικοῦ προσωπικοῦ, ὅχι ὁμῶς πέραν τῶν 60 μαθητῶν εἰς ἐκάστην τάξιν.

Ἐπιτρέπεται ἡ συμφοίτησις ἀρρένων καὶ θηλέων εἰς τὰς Μέσας Σχολὰς Ἐμπορίου καὶ Ἑένων Γλωσσῶν.

Ἄρθρον 15.

Ἡ κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ παρόντος Νόμου νέα διαρρύθμισις τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως θὰ ἀρχίσῃ εἰσαγομένη ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1953-54, θὰ πραγματοποιηθῇ δὲ προοδευτικῶς μετὰ τὴν ἐξῆς κλίμακα διαδοχικῶν μεταβολῶν :

Α'. Ἔτος 1953-1954.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου θὰ λειτουργήσῃ ἡ Α' τάξις εἰς ὅλα τὰ νέα Προγυμνάσια (ἡμερήσια καὶ νυκτερινὰ), ἐφ' ὅσον ταῦτα πρόκειται νὰ λειτουργήσουν εἰς μέρη ὅπου ὑπάρχει ἤδη Γυμνάσιον παλαιοῦ τύπου ἢ Γυμνασιακὸν Παραρτήμα ἐν λειτουργίᾳ. Ἡ Α' τάξις τῶν λοιπῶν ἰδρυθησομένων Προγυμνασίων θὰ λειτουργήσῃ κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο μετ' ἀπόφασιν τοῦ οἰκείου Περιφερειακοῦ Συμβουλίου Μέσης Ἐκπαιδεύσεως μόνον ἐὰν δύναται νὰ διατεθῇ δι' αὐτὰ ἐπαρκὲς διδασκτικὸν προσωπικὸν ἐκ τῶν ὑπηρετούντων ἐν τῇ περιφερείᾳ ἐκπαιδευτικῶν.

Τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον θὰ συντάξῃ καὶ θὰ κοινοποιήσῃ μέχρι τῆς 15ης Μαρτίου 1953 εἰς τοὺς Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως τὸ ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον πρόγραμμα τῶν μαθημάτων τῆς Α' τάξεως τῶν (ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν) Προγυμνασίων (ὑπὸ μορφὴν δοκιμαστικῆν) ὡς καὶ τὸν πίνακα τῶν ἤδη ἐν κυκλοφορίᾳ διδασκτικῶν βιβλίων, τὰ ὅποια θὰ χρησιμοποιηθοῦν ἐν αὐτῇ.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1953-1954 καταργεῖται ἡ Α' τάξις εἰς ὅλα τὰ (ἡμερήσια καὶ νυκτερινὰ) Γυμνάσια παλαιοῦ τύπου καὶ τὰ Γυμνασιακὰ Παραρτήματα τῆς χώρας, ὡς καὶ ἡ Α' τάξις τῶν Ἐμπορικῶν Σχολῶν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω μεταβολὰς ὑποχρεοῦνται νὰ προβοῦν καὶ ὅλα τὰ ἀντίστοιχα ἰδιωτικά καὶ ξένα σχολεῖα Μ. Ἐκπαιδεύσεως.

Μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1953 τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον θέλει συντάξῃ

αναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον πρόγραμμα (ὑπὸ μορφὴν δοκιμαστικὴν) τῶν μαθημάτων ὅλων τῶν τάξεων τοῦ Προγυμνασίου (ἡμερησίου καὶ νυκτερινοῦ) καὶ θέλει προκηρύξει διαγωνισμόν πρὸς συγγραφὴν τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τούτων σχολικῶν βιβλίων, ἐφ' ὅσον τὰ ἤδη ἐγκεκριμένα καὶ κυκλοφοροῦντα θεωρηθῶν ἐντελῶς ἀκατάλληλα διὰ νὰ χρησιμοποιηθῶν ἐπωφελῶς κατὰ τὰ ἔτη τῆς δοκιμαστικῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεταρρυθμίσεως. Μέχρι τῆς 15ης Μαρτίου 1954 τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον θὰ συντάξῃ καὶ θὰ κοινοποιήσῃ εἰς τοὺς Γενικοὺς Ἐπιθεωρητὰς Μ. Ἐκπαιδεύσεως τὸ ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον πρόγραμμα (ὑπὸ μορφὴν δοκιμαστικὴν) τῶν μαθημάτων τῆς α' τάξεως τῶν (ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν) φιλολογικῶν καὶ φυσικομαθηματικῶν Γυμνασίων νέου τύπου, ὡς καὶ τὸν πίνακα τῶν ἤδη ἐν κυκλοφορίᾳ διδακτικῶν βιβλίων τὰ ὅποια θὰ χρησιμοποιηθῶν ἐν αὐτῇ.

Β'. Ἔτος 1954-1955.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θὰ λειτουργήσουν αἱ Α' καὶ Β' τάξεις ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν Προγυμνασίων τῆς χώρας.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καταργεῖται ἡ Β' τάξις εἰς ὅλα τὰ ἡμερήσια καὶ νυκτερινὰ Γυμνάσια (παλαιοῦ τύπου) καὶ Γυμνασιακὰ Παραρτήματα τῆς χώρας, καθὼς καὶ ἡ Β' τάξις τῶν Ἐμπορικῶν Σχολῶν.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους 1954-1955 θὰ λειτουργήσῃ ἡ Α' τάξις τῶν ἰδρυθησομένων (ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν) φιλολογικῶν καὶ φυσικομαθηματικῶν Γυμνασίων νέου τύπου βάσει τοῦ ἐκπονηθησομένου προγράμματος καὶ μὲ τὰ ὑποδειχθεῖσα ὑπὸ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου διδακτικά βιβλία ἐκ τῶν ἤδη ἐγκεκριμένων καὶ κυκλοφορούντων.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω μεταβολὰς ὑποχρεοῦνται νὰ προβοῦν καὶ ὅλα τὰ ἀντίστοιχα ἰδιωτικά καὶ ξένα σχολεῖα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1954 τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον θέλει συντάξῃ ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον πρόγραμμα (ὑπὸ μορφὴν δοκιμαστικὴν) τῶν μαθημάτων ὅλων τῶν τάξεων τοῦ φιλολογικοῦ καὶ τοῦ φυσικομαθηματικοῦ Γυμνασίου (ἡμερησίου καὶ νυκτερινοῦ) καὶ θέλει προκηρύξει διαγωνισμόν πρὸς συγγραφὴν τῶν ἀπαραιτήτων διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων τούτων σχολικῶν βιβλίων ἐφ' ὅσον τὰ ἤδη ἐγκεκριμένα καὶ κυκλοφοροῦντα θεωρηθῶν ἐντελῶς ἀκατάλληλα διὰ νὰ χρησιμοποιηθῶν ἐπωφελῶς ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν νέων Γυμνασίων κατὰ τὰ ἔτη τῆς δοκιμαστικῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεταρρυθμίσεως.

Μέχρι τῆς 31ης Μαρτίου 1955 δέον νὰ ἔχῃ συντελεσθῇ ἡ κρίσις τῶν νέων διδακτικῶν βιβλίων τῶν τριῶν τάξεων τοῦ Προγυμνασίου καὶ τὰ βραβευθησόμενα νὰ ἔχουν παραδοθῇ εἰς τὸν Ο.Ε.Σ.Β. πρὸς ἐκτύπωσιν.

Γ'. Ἔτος 1955-1956.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θὰ λειτουργήσουν :

1. Ἡ Γ' τάξις τῶν Προγυμνασίων (ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν).

2. Ἡ Β' τάξις τῶν φιλολογικῶν καὶ φυσικομαθηματικῶν Γυμνασίων (ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν).

3. Ἡ Α' τάξις τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐμπορίου καὶ Ξένων Γλωσσῶν (βάσει δοκιμαστικοῦ προγράμματος, τὸ ὅποιον θὰ ἐκπονηθῇ ὑπὸ τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου καὶ θὰ ἀνακοινωθῇ εἰς τοὺς διευθυντὰς τῶν σχολῶν τούτων μέχρι 15 Μαρτίου 1954).

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καταργοῦνται :

1. Ἡ Γ' τάξις εἰς ὅλα τὰ (ἡμερήσια καὶ νυκτερινὰ) Γυμνάσια (παλαιοῦ τύπου) καὶ τὰ Γυμνασιακὰ Παραρτήματα.

2. Ἡ Γ' τάξις τῶν Ἐμπορικῶν Σχολῶν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω μεταβολὰς ὑποχρεοῦνται νὰ προβοῦν καὶ ὅλα τὰ ἀντίστοιχα ἰδιωτικά καὶ ξένα σχολεῖα Μ. Ἐκπαιδεύσεως.

Μέχρι τέλους Δεκεμβρίου 1955 τὸ Ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον θέλει συντάξῃ ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον πρόγραμμα (ὑπὸ μορφὴν δοκιμαστικὴν) τῆς Β' καὶ Γ' τάξεως τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐμπορίου καὶ Ξένων Γλωσσῶν καὶ θέλει προκηρύξει διαγωνισμόν πρὸς συγγραφὴν τῶν ἀναγκαιούντων δι' αὐτὰς διδακτικῶν βιβλίων, ἐφ' ὅσον τὰ ὑπάρχοντα θεωρηθῶν ἀκατάλληλα διὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ νέου προγράμματος.

Μέχρι 31 Μαρτίου 1956 δέον νὰ ἔχῃ συντελεσθῇ ἡ κρίσις τῶν νέων διδακτικῶν βιβλίων ὅλων τῶν τάξεων τοῦ φιλολογικοῦ καὶ τοῦ φυσικομαθηματικοῦ Γυμνασίου καὶ τὰ βραβευθησόμενα νὰ ἔχουν παραδοθῇ εἰς τὸν Ο.Ε.Σ.Β. πρὸς ἐκτύπωσιν.

Δ'. Ἔτος 1956-1957.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θὰ λειτουργήσουν :

1. Ἡ Δ' τάξις τῶν νυκτερινῶν Προγυμνασίων.

2. Ἡ Γ' τάξις τῶν φιλολογικῶν καὶ φυσικομαθηματικῶν Γυμνασίων (ἡμερησίων καὶ νυκτερινῶν).

3. Ἡ Β' τάξις τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐμπορίου καὶ Ξένων Γλωσσῶν.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καταργοῦνται :

1. Ἡ Δ' τάξις εἰς ὅλα τὰ ἡμερήσια καὶ νυκτερινὰ Γυμνάσια παλαιοῦ τύπου καὶ τὰ Γυμνασιακὰ Παραρτήματα.

2. Ἡ Δ' τάξις τῶν Ἐμπορικῶν Σχολῶν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω μεταβολὰς ὑποχρεοῦνται νὰ προβοῦν καὶ ὅλα τὰ ἀντίστοιχα ἰδιωτικά καὶ ξένα σχολεῖα Μ. Ἐκπαιδεύσεως.

Μέχρι 31 Μαρτίου 1957 δέον νὰ ἔχῃ συντελεσθῇ ἡ κρίσις τῶν νέων διδακτικῶν βιβλίων τῶν τριῶν τάξεων τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐμπορίου καὶ Ξένων Γλωσσῶν.

Ε'. Ἔτος 1957-1958.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θὰ λειτουργήσουν :

1. Ἡ Δ' τάξις τῶν νυκτερινῶν Γυμνασίων φιλολογικῶν καὶ φυσικομαθηματικῶν.

2. Ἡ Γ' τάξις τῶν Μέσων Σχολῶν Ἐμπορίου καὶ Ξένων Γλωσσῶν.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καταργοῦνται :

1. Ἡ Ε' τάξις εἰς ὅλα τὰ Γυμνάσια (παλαιοῦ τύπου) καὶ τὰ Γυμνασιακὰ Παραρτήματα.

2. Ἡ Ε' τάξις τῶν Ἐμπορικῶν Σχολῶν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω μεταβολὰς ὑποχρεοῦνται νὰ προβοῦν καὶ ὅλα τὰ ἀντίστοιχα ἰδιωτικά καὶ ξένα σχολεῖα Μ. Ἐκπαιδεύσεως.

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θὰ διενεργηθῇ συστηματικὴ καὶ γενικὴ ἐπιθεώρησις τῶν νέων σχολείων Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ὑπὸ τῶν μελῶν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου, διὰ νὰ μελετηθῇ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νέου συστήματος ἐν τῇ πράξει καὶ σημειωθῶν αἱ τυχόν ἀτέλειαι τοῦ ἐκτελεσθέντος δοκιμαστικοῦ (ἀναλυτικοῦ καὶ ὠρολόγιου) προγράμματος.

ΣΤ'. Ἔτος 1958-1959.

Ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου καταργοῦνται :

1. Ἡ Στ' τάξις εἰς ὅλα τὰ (δημόσια, ἰδιωτικά καὶ ξένα) Γυμνάσια (παλαιοῦ τύπου) καὶ τὰ Γυμνασιακὰ Παραρτήματα.

2. Ἡ Στ' τάξις τῶν Ἐμπορικῶν Σχολῶν (δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν).

Κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο θὰ συνταχθῇ τὸ ὁριστικὸν ἀναλυτικὸν καὶ ὠρολόγιον Πρόγραμμα τῶν νέων σχολείων τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως καὶ θὰ προκηρυχθῇ ὁ διαγωνισμὸς πρὸς συγγραφὴν τῶν διὰ τὴν πλήρη καὶ ἀρτίαν ἐφαρμογὴν αὐτοῦ ἀναγκαιούντων σχολικῶν βιβλίων.

Ἄρθρον 16.

Ἀπὸ τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1958-1959 καὶ ἐφ' ὅσον καταστῇ δυνατόν νὰ διορισθῇ

τὸ ἀπαιτηθὲν διδασκτικὸν προσωπικὸν δύναται διὰ Β. Διατάγματος ἐκδοθῆναι μερίμνη τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων νὰ ἰδρυθῶν καὶ νὰ λειτουργήσῃ ἀνὰ μία εἰς τὴν πρωτεύουσαν ἐκάστου Νομοῦ, ὁκτώ εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ Πειραιᾶ καὶ τέσσαρες εἰς Θεσσαλονίκην, ἐν ὧν 60 Μεταγυμνασιακαὶ τάξεις ἐνιαυσίου φοιτήσεως, εἰς ἃς δύνανται προαιρετικῶς νὰ ἐγγραφοῦν καὶ τελειότερον νὰ καταρτισθῶν ἀπόφοιτοι Γυμνασίων ἐπιθυμοῦντες νὰ συνεχίσουν τὰς σπουδὰς των εἰς τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Χώρας.

Τὰ κατὰ τὸ διδασκτικὸν προσωπικόν, τὰ μαθήματα, τὰς ἐξετάσεις καὶ λοιπὰ ζητήματα τῆς λειτουργίας τῶν τάξεων τούτων θέλουν καθορισθῇ διὰ Β. Διατάγματος ἐκδοθῆσομένου ὑπὸ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων μετὰ γνώματευσιν τοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου.

Μετὰ διετίαν ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῶν Μεταγυμνασιακῶν τάξεων εἶναι δυνατὸν διὰ Β. Διατάγματος, ὁμοίως ὡς ἀνωτέρω ἐκδοθῆσομένου, α) νὰ ὀρίσθῃ ὑποχρεωτικὴ ἢ φοιτήσις εἰς τὰς Μεταγυμνασιακὰς τάξεις δι' ὅλους ὅσοι προτίθενται νὰ φοιτήσῃ εἰς Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα, β) νὰ καθορισθῇ ἐνιαῖος τύπος καὶ τρόπος ἐξετάσεων πρὸς ἀπόκτησιν γυμνασιακοῦ ἀπολυτηρίου (Baccalauréat), ὅπερ θὰ δίδῃ τὸ δικαίωμα ἐγγραφῆς εἰς τὰ Ἀνώτατα Ἐκπαιδευτικὰ Ἰδρύματα τῆς Χώρας (πλὴν τοῦ Πολυτεχνείου) ἂν εἰσαγωγικῶν ἐξετάσεων, καὶ γ) νὰ καταργηθῶν αἱ εἰσαγωγικαὶ ἐξετάσεις εἰς τὰ Πανεπιστήμια καὶ τὰς ἄλλας Ἀνωτάτας Σχολὰς τοῦ Κράτους (πλὴν τοῦ Πολυτεχνείου).

Ἄρθρον 17.

Ἡ ἀνακατανομή τοῦ διδασκτικοῦ καὶ ὑπηρετικοῦ προσωπικοῦ τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως εἰς τὰ διὰ τοῦ παρόντος Νόμου ἰδρυθῆσομενα νέα Προγυμνάσια καὶ Γυμνάσια θέλει γίνῃ κατὰ παρέκκλισιν ἀπὸ τῶν κειμένων διατάξεων καὶ καθ' ὅν τρόπον θέλει καθορισθῇ ὑπὸ ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθῆσομένου μερίμνη τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων Β. Διατάγματος εἰς δύο στάδια : α) Κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ δευτέρου, καὶ β) κατὰ τὸ τελευταῖον τρίμηνον τοῦ τρίτου σχολικοῦ ἔτους ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς ἐφαρμογῆς τῆς μεταρρυθμίσεως.

Ἄρθρον 18.

Ἐντὸς ἔτους ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Νόμου ὑποχρεοῦνται τὰ διάφορα Ὑπουργεῖα ὅπως διὰ Β. Διατάγματος ἐκδοθῆσομένων ὑπὸ τοῦ οἰκείου Ὑπουργοῦ καὶ τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων ἀνακαθορίσουν τὰ σχολικὰ προσόντα τὰ ἀπαιτούμενα διὰ τὴν κατάληψιν θέσεων εἰς τὰς ὑπηρεσίας τῆς ἀρμοδιότητος των βάσει τῆς νέας διαρρυθμίσεως τῶν σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Τὸ ἀπολυτήριον τοῦ Προγυμνασίου ἐνδείκνυται νὰ χαρακτηρισθῇ εἰς ὅσον τὸ δυνατὸν μεγαλυτέραν κλίμακα ἐπαρκῆς τίτλος σπουδῶν δίδων δικαίωμα πρὸς κατάληψιν θέσεως κατωτέρου ὑπαλληλικοῦ προσωπικοῦ εἰς Κρατικὰς ὑπηρεσίας καὶ ὑπηρεσίας Νομικῶν Προσώπων Δημοσίου Δικαίου.

Ἄρθρον 19.

Ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς ἰσχύος τοῦ παρόντος Νόμου καὶ δι' ἀποφάσεως τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου, ἐφ' ἅπαξ λαμβανομένης εἰσηγήσει τοῦ ἐπὶ τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων Ὑπουργοῦ, θέλει συσταθῇ ἑπταμελὴς Ἐπιτροπὴ ἐξ ὁμοτίμων ἢ τακτικῶν καθηγητῶν τῶν Ἀνωτάτων Ἐκπαιδευτικῶν Ἰδρυμάτων, Ἐκπαιδευτικῶν Συμβούλων καὶ Ἀνωτάτων Ὑπαλλήλων τοῦ Ὑπουργείου Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων, ἥτις ἔργον θὰ ἔχῃ νὰ ἐποπτεύῃ ἐπὶ τῆς προπαρασκευῆς καὶ τῆς ἐφαρμογῆς τῆς νέας διαρρυθμίσεως τῶν σπουδῶν τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως, νὰ συντονίζῃ τὰς ἀπαιτούμενας διὰ τὴν ἐπιτυχίαν αὐτῆς ἐνεργείας τῆς Διοικήσεως καὶ νὰ ἀποτελῇ τὸ ἀνώτατον συμβουλευτικὸν ὄργανον τοῦ Ὑπουργοῦ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων εἰς τὰ ζητήματα τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴν ὑπὸ τοῦ παρόντος Νόμου θεσπιζομένην ἐκπαιδευτικὴν μεταβολήν.

Ἡ ἀποζημίωσις τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης, ἥτις θὰ ἐξακολουθήσῃ ὑφισταμένη μέχρι τῆς πλήρους ἐφαρμογῆς τῆς διὰ τοῦ παρόντος Νόμου θεσπιζομένης μεταρρυθμίσεως τῶν σχολείων τῆς Μ. Ἐκπαιδεύσεως, θέλει καθορισθῇ διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τῶν Ὑπουργῶν Οἰκονομικῶν καὶ Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων.

Ἄρθρον 20.

Διὰ Β. Διατάγματος ἐφ' ἅπαξ ἐκδοθῆσομένου ὑπὸ τῶν Ὑπουργῶν Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Ὁρησκευμάτων καὶ Οἰκονομικῶν δύναται νὰ καθιερωθῇ ἰδιαίτερα βαθμολογικὴ καὶ μισθολογικὴ κλίμαξ διὰ τὸ ἐποπτικὸν καὶ τὸ διδασκτικὸν προσωπικὸν τῶν Σχολείων τῆς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως.

Ἄρθρον 21.

Καταργεῖται ὁ Α.Ν. 1823/1951 ὡς καὶ πᾶσα διάταξις ἀντικειμένη εἰς τὸν παρόντα Νόμον, οὗ ἡ ἰσχὺς ἄρχεται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως.

(Ἀκολουθεῖ)

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Ἡ κληρονομικότητα τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων III *

Νέα Γενετική. Λυσένκο. Μεταξὺ τῶν μαθητῶν τοῦ Μιτσούριν πρωτεύουσα θέση κατέλαβε ὁ ἐπιστήμων ἀγροβιολόγος Λυσένκο, πρόεδρος τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἀγρονομικῶν ἐπιστημῶν τῆς Ρωσίας. Ἄν ὁ κλωνισμὸς τῆς κληρονομικότητος εἶναι ἡ μεγάλη προσφορά τοῦ Μιτσούριν, τοῦ Λυσένκο προσφορά εἶναι ἡ κατὰ στάδια ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν. Δηλ. ἡ ἰδέα ὅτι γιὰ τίς χρημικὲς ἀντιδράσεις τῶν φυτῶν καὶ τὴν ἀνάπτυξή τους δὲν φθάνει μιὰ ὀρισμένη θερμοκρασία, ὑγρασία κλπ., ὅπως πίστευαν ἕως τότε, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀνάπτυξη τῶν φυτῶν γίνεται κατὰ στάδια. Καὶ τὸ κάθε στάδιο ἀπαιτεῖ καθωρισμένους ὅρους. Κανένα στάδιο δὲν ἔχει ἀποτελεσμα, ἀν δὲν ἱκανοποιηθῇ τὸ προηγούμενο. Ὑπάρχουν 5 στάδια ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τῆς ὀριμάνσεως τοῦ καρποῦ. Ὡς τὴν ὥρα ὁ Λυσένκο καθώρισε τὰ δύο πρῶτα: τῆς ἐαρινοποιήσεως καὶ τοῦ φωτισμοῦ.

Τὶ ἐννοεῖ ὁ Λυσένκο μὲ τὴν κατὰ στάδια ἀνάπτυξη, γίνεται φανερό ἀπὸ τὴν ἐπιτυχία ποὺ εἶχε νὰ μεταβάλλῃ τὸ ἀνοιξιάντικο σιτάρι σὲ φθινοπωρινό. Εἶναι γνωστὸ ὅτι τὸ σιτάρι τὸ φθινοπωρινὸ ληθαργεῖ τὸν χειμῶνα μέσα στὴ γῆ καὶ δὲν ἀρχίζει ἄξια λόγου ἀνάπτυξη παρὰ τὴν ἀνοιξη καὶ ὀριμάζει τὸν Μάιο. Εἶναι τὸ στάδιο τῆς ἐαρινοποιήσεως. Τὸ σιτάρι ὅμως τὸ ἀνοιξιάντικο σπείρεται τὴν ἀνοιξη, ὀριμάζει τὸν Ἰούλιο-Αὐγουστο μέσα στὴν ξηρασία καὶ γι' αὐτὸ ἔχει μικρὴ ἀπόδοση. Σκέφθηκε λοιπὸν ὁ Λυσένκο ν' ἀντικαταστήσῃ τὴ φυσικὴ ἐαρινοποίησιν μέσα στὴ γῆ κατὰ τὸν χειμῶνα μὲ τεχνητὴ μουςκεύοντας ἐλαφρὰ τοὺς κόκκους τοῦ ἀνοιξιάντικου σιταριοῦ σὲ νερὸ θερμ. 0° καὶ σπέρνοντάς τους τὴν ἀνοιξη. Ἔτσι συνδυάζει τὰ πλεονεκτήματα τοῦ σιταριοῦ τῆς ἀνοιξέως (ν' ἀποφύγῃ τοὺς πάγους τοῦ χειμῶνος) καὶ τὴν πρόωρη ὀριμότητα καὶ τὴν καλὴ ἀπόδοση τοῦ φθινοπωρινοῦ σιταριοῦ. Ἡ διαρκεία τῆς ἐαρινοποιήσεως, δηλ. τοῦ μουςκέματος τοῦ σιταριοῦ στὸ κρύο νερό, εἶναι τὸ πρῶτο ἔτος 40 ἡμέρες περίπου. Τὸ δεύτερο ἔτος περιορίζεται σὲ 10—15 ἡμ. καὶ μετὰ τὸ τρίτο μπορεῖ καὶ νὰ λείψῃ. Ἡ ἰδιότης αὐτὴ τῆς νέας ποικιλίας γίνεται κληρονομικὴ.

Ἄλλη μεγάλη ἐπιτυχία τῆς Σχολῆς Λυσένκο εἶναι ἡ μεταμόρφωση τοῦ σκληροῦ ἀνοιξιάντικου σιταριοῦ σὲ μαλακὸ φθινοπωρινό. Πρόκειται ὅχι γιὰ δύο ποικιλίες, ἀλλὰ γιὰ δύο διαφορετικὰ εἶδη, τῶν ὁποίων ἡ διαφορὰ φθάνει ἕως τὰ χρωμοσώματα: 42 τὰ μαλακὰ καὶ 28 τὰ σκληρά. Τὸ πέτυχαν ἀφοῦ ἔψαξαν γιὰ νὰ βροῦν τὴν κατάλληλὴ ἐποχὴ τῆς σπορᾶς του (28 Σεπτ.). Κατὰ τὸ πρῶτο ἔτος δὲν παρουσίασε καμιά ἀλλαγὴ. Κατὰ τὸ δεύτερο ἔτος ἐδῶ καὶ ἐκεῖ μερικοὶ σπόροι πάθανε μεταλλάξεις. Τὸ τρίτο ἔτος γίνεται μεταμόρφωση σὲ μεγάλη ἀναλογία τοῦ σκληροῦ ἀνοιξιάντικου σιταριοῦ σὲ μαλακὸ φθινοπωρινό. Καὶ ἡ μεταμόρφωση αὐτὴ ἀφορᾷ ὅχι μόνον τὴ μορφή, ἀλλὰ φθάνει ὡς τὰ χρωμοσώματα. Ἡ μεταμόρφωση αὐτὴ σημειώνει σταθμὸ στὴν ἐξέλιξη τῶν εἰδῶν. Γιατὶ γιὰ πρώτη φορὰ στίς βραδεῖς συνεχεῖς μεταμορφώσεις, οἱ ὁποῖες ὀφείλονται σὲ ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος καὶ τίς ὁποῖες παραδίδονται πρῶτον ὁ Λαμάρκ καὶ ὁ Δάρβιν, προστέθηκε καὶ ἡ ἀπὸτομη μεταμόρφωση ἐπίσης ἐξ αἰτίας ὅρων περιβάλλοντος καὶ ὅχι τυχαῖα, ὅπως πιστεύουν οἱ «κλασικοί». Νὰ πῶς ἐξηγεῖται ἡ ἀλλαγὴ αὐτή: ἕνας ὁργανισμὸς ποὺ διαταράσσεται μπαίνοντας σ' ἕνα περιβάλλον, στὸ ὁποῖο δὲν εἶναι προσαρμοσμένος, παθαίνει μιὰ γενικὴ τροποποίηση ποὺ τὸν ἀναγκάζει νὰ πάρῃ τὴ μορφή ἐνὸς ἄλλου γνωστοῦ, συγγενικοῦ εἴδους ποὺ εἶναι ὅμως καλὰ προσαρμοσμένο σ' αὐτὲς τίς συνθήκες. Προσπαθώντας

λοιπὸν τὸ ἀνοιξιάντικο σκληρὸ σιτάρι νὰ προσαρμοστῇ στίς συνθήκες τῆς φθινοπωρινῆς σπορᾶς παρουσίασε ἄτομα ποὺ μοιάζουν ἐντελῶς μὲ τὰ γνωστὰ φθινοπωρινὰ σιτάρια.

Καὶ σ' αὐτὸ τὸ τόσο ἀποδεικτικὸ πείραμα οἱ ἀντιρρήσεις τῆς κλασικῆς σχολῆς δὲν ἔλειψαν. Οἱ «κλασικοί» κατηγοροῦσαν τὴν μὴ καθαρότητα τῶν σπόρων, χωρὶς νὰ λάβουν ὑπ' ὄψιν τοὺς τὰ ἐξῆς: 1) Ὁ σπόρος καὶ τῆς σειρᾶς τοῦ πειράματος καὶ τῶν μαρτύρων πάρθηκε ἀπὸ ἕνα καὶ μόνον σπόρο, ποὺ τὸν πολλαπλασίασαν. 2) Ὅτι τὸ πρῶτο ἔτος ἡ σειρὰ τοῦ πειράματος δὲν παρουσίασε καμιά μεταλλάξιν, ἐλάχιστη τὸ δεύτερο ἔτος καὶ ἄφθονη τὸ τρίτο. 3) Ὅτι ἡ σειρὰ τῶν μαρτύρων δὲν παρουσίασε καμιά μεταλλάξιν ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Δὲν πείθονται γιὰ τὸ δὲν θέλουν, γιὰ τὸ δὲν τοὺς συμφέρει νὰ πεισθοῦν. Εἴτε πιστεύουν, εἴτε ὅχι, ἕνα εἶναι τὸ γεγονὸς: Ὅτι ἡ Νέα Γενετικὴ πλούτισε τὴ θεωρίαν τῆς ἐξελίξεως μὲ δύο νέες ἀρχές: 1) Τὴν ἀπόκτησιν προσαρμοστικῶν χαρακτήρων καὶ 2) τὴν ἐξέλιξιν μὲ μεγάλα προσαρμοστικὰ πηδήματα.

Οἱ μεγαλύτερες ἐπιτυχίες τοῦ Λυσένκο ὀφείλονται πρὸ πάντων στὸ γεγονὸς ὅτι τὸ κράτος τοῦ διέθεσε μέσα ποὺ ὁ Μιτσούριν οὔτε νὰ ὀνειρευτῇ μποροῦσε. Καὶ ὅταν ἀκόμη ἐγνώριζε ὁ Μιτσούριν σὲ ποιὸν ἐξωτερικὸν παράγοντα καὶ σὲ ποιά στιγμή ἔπρεπε νὰ ἐκθῇ τὸ φυτὸ του γιὰ νὰ πετύχῃ τίς τροποποιήσεις ποὺ ἤθελε, π. χ. στὸ ψῦχος, στὴ θερμότητα, στὸ φῶς ἢ στὴν ὑγρασία, δὲν εἶχε τὰ μέσα νὰ ἐφαρμόσῃ τίς ἰδέες του. Τὸ ἐξέθετε ἀπλῶς σ' ἕνα κλίμα ποὺ ἀντιπροσώπευε περίπου τίς ἀπαιτούμενες συνθήκες. Γι' αὐτὸ δὲν εἶχε οὔτε πάντοτε, οὔτε ἄμεσα, οὔτε πλήρη ἀποτελέσματα. Ἐνῶ ὁ Λυσένκο διαθέτει θερμικήν, κλιβανούς, παγωνιέρες καὶ κάθε σχετικὸ σύγχρονο μέσον, τὰ ἐφαρμόζει στὴν κατάλληλὴ στιγμή, τὴ στιγμή ποὺ οἱ ἀντιδράσεις οἱ βιοχημικὲς βρίσκονται στὴν ἀκμὴ τους καὶ ἔτσι ἀντικαθιστᾷ τὴν ἀβέβαιον ἐνέργειαν τοῦ κλίματος ποὺ πρέπει νὰ παραταθῇ ἐπὶ ἔτη καὶ μπορεῖ νὰ λείπῃ κατὰ τὴν κρίσιμην ἀκριβῶς στιγμήν.

Τὶ ἐπέτυχαν. Ἐκτὸς ἐκείνων ποὺ ἀναφέραμε οἱ ὁπαδοὶ τῆς Νέας Γενετικῆς ἐπέτυχαν πλεῖστα ὅσα. Μεταξὺ ἄλλων, ὑβρίδια σιταριοῦ—σίκαλης, σιταριοῦ ἀγριάδας ποὺ ἀντέχει σὲ ὅλους τοὺς κλιματολογικοὺς ὅρους. Καὶ τὸ καταπληκτικώτερον, ἔχει τὸ πλεονέκτημα νὰ σχηματίζῃ ζωηρὰ ρίζες ποὺ ἐξασφαλίζουν συγκομιδὴ ἐπὶ πολλὰ ἔτη χωρὶς νέα σπορά. Ἐπιτρέπει ἐπομένως καλλιέργειαν σὲ πολὺ πτωχὰ ἐδάφη, ἀφοῦ ὅστερ' ἀπὸ μιὰ σπορὰ δὲν ἀπαιτεῖ ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους παρὰ τὸν κόπο τῆς συγκομιδῆς.

Πέτυχαν ἀμπέλια ποὺ δίδουν καρπὸ ἀπὸ τὸ δεύτερον χρόνον. Λαχανόκηπους καὶ δεινρόκηπους πέρα ἀπὸ τὸ Βόρειο Πόλο. Καπνὸ χωρὶς νικοτίνη ποὺ διατηρεῖ ὅλο τὸ ἔρωμα τοῦ καθαυτοῦ καπνοῦ. Πατάτες ποὺ δὲν ἐκφυλίζονται σὲ θερμὰ κλίματα. Καὶ πλῆθος ἄλλων μικρῶν καὶ μεγάλων βελτιώσεων ποὺ ἐλευθερώνουν ἐργατικὰ χέρια ἢ βελτιώνουν τὴν ποιότητα ἢ αὐξάνουν τὴν ποσότητα τῆς παραγωγῆς. Γενικὰ ἡ Νέα Γενετικὴ ἔχει λύσει σπουδαῖα πρακτικὰ προβλήματα στοὺς διάφορους κλάδους τῆς γεωπονίας ἀλλὰ καὶ τῆς κτηνοτροφίας. Καὶ τὰ ζῶα (ἐπομένως καὶ ὁ ἄνθρωπος) ὅπως καὶ τὰ φυτὰ δημιουργήθηκαν καὶ δημιουργοῦνται σὲ στενὸ σύνδεσμον μὲ τίς συνθήκες τοῦ περιβάλλοντος. Ἡ βάση ὅπου πρέπει νὰ στηριχθοῦμε, γιὰ νὰ αὐξήσουμε τὴν παραγωγὴν, νὰ τελειοποιήσουμε τίς σημερινὰς ράτσας καὶ νὰ δημιουργήσουμε καινούργιες, εἶναι ἡ τροφή καὶ ὅλες ἐν γένει οἱ συνθήκες τῆς ζωῆς τους. Κάθε ράτσα ἀπαιτεῖ δικῆς τῆς συνθήκες, ἐκείνης ποὺ συνετέλεσαν στὴ δημιουργίαν τῆς.

Ἡ διαφορὰ τῶν δύο Σχολῶν γίνεται ὁλοφάνερη καὶ μόνον ἀπὸ τὸν διαφορετικὸν ὀρισμὸν ποὺ δίδει ἡ κάθε μιὰ στὴν κληρονομικότητα. Κατὰ τὴν Κλασικὴ Γενετικὴ ἡ Κληρονομικότητα εἶναι ἡ μεταβίβασιν στοὺς ἀπογόνους ὅχι ἰδιοτήτων ἀλλὰ γονιδίων. Κατὰ τὴ Νέα Γενετικὴ: Κληρονομικότητα εἶναι ἡ ἰδιότητα τοῦ ζωντανοῦ ὁργανισμοῦ νὰ ἀπαιτῇ γιὰ τὴ ζωὴ του καὶ γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ὅρου καὶ ὁ

* Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον τεῦχος μας, σελ. 289.

ρισμένους καὶ νὰ ἀντιδρᾷ με καθ' ἑαυρισμένον τρόπο στὸν δεῖνα ἢ στὸν τὰ δε διαφορετικὸ ὅρο.

Ματροκλινία. Ματροκλινία, δηλ. ὑπεροχή τοῦ θηλυκοῦ κληρονομικοῦ παράγοντα.

Παρακαλῶ τὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ νὰ δώσῃ ιδιαίτερη προσοχὴ στὸ κεφάλαιο αὐτό. Γιατὶ ἡ Ματροκλινία εἶναι ἡ τορπίλλη ποὺ τινάζει στὸν ἀέρα αὐτὰ τὰ γονίδια ποὺ ἀποτελοῦν, καθὼς εἶπαμε, τὰ θεμέλια τοῦ περιήμου οἰκοδομήματος τῆς Κλασικῆς Γενετικῆς. Ἐξηγοῦμαι. Γιὰ τοὺς «κλασικοὺς», ὁ πυρὴν τοῦ κυττάρου εἶναι ἡ ἔδρα τῶν γονιδίων, δηλ. τῶν κληρονομικῶν παραγόντων, τὸ δὲ πρωτόπλασμα χρησιμεύει γιὰ νὰ τρέφῃ καὶ νὰ προστατεύῃ τὸ ἔμβρυο. Ἡ γονιμοποίηση εἶναι ἡ συγχώνευση τῶν δύο πυρήνων, τοῦ ἀρσενικοῦ καὶ τοῦ θηλυκοῦ κυττάρου. Ἐπομένως πολὺ λίγο ἐνδιαφέρει ποιὸς ἀπὸ τοὺς δύο γονεῖς ἔχει ἓνα δεδομένο χαρακτήρα, ποὺ θὰ μεταδοθῇ στοὺς ἀπογόνους. Καὶ ὅμως τὰ δύο κύτταρα δὲν εἶναι ὅμοια· τὸ θῆλυ, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν πυρῆνα, περιέχει καὶ ἓνα ἄξιον λόγου ποσὸν πρωτοπλάσματος.

Κάποτε ἓνας βιολόγος ἀνακάλυψε ἓνα κληρονομικὸ παράγοντα καθαρῶς μητρικόν. Παραδέχθηκαν ὅτι σπανιώτατα ἓνας κληρονομικὸς παράγων, δηλ. ἄνευ γονιδίου, μπορεῖ νὰ ὑπάρχῃ ἔξω ἀπὸ τὸν πυρῆνα, στὸ πρωτόπλασμα. Τὸν ὠνόμασαν π λ α σ μ ο γ ό ν ο ν. Καὶ δὲν πῆραν εἰδηση ὅτι ἓνα γονίδιον ποὺ βρίσκεται ἔξω ἀπὸ τὸ χρωμόσωμα, ἔξω ἀπὸ τὸν πυρῆνα, εἶναι ἀσυμβίβαστο μὲ τὴν ἰδέαν τοῦ κλασικοῦ γονιδίου, ὅτι δηλ. παύει νὰ εἶναι γονίδιον. Καὶ ἔτσι ἀρκέσθηκαν νὰ χαρακτηρίσουν τὸ φαινόμενον ὡς σπανιώτατην ἐξαίρεση καὶ οὔτε σκέψῃ ἔκαναν νὰ ἀναθεωρήσουν τὴ θεωρίαν τους.

Ὅταν ὅμως τὸ φαινόμενο αὐτὸ τὸ ἐξέτασαν οἱ ὁπαδοὶ τῆς Νέας Γενετικῆς, εἶδαν ὅτι δὲν ἦταν καὶ τόσο σπάνιο. Ὁ Μιτσούριν μάλιστα τονίζει τὴ μεγάλη σημασία ποὺ ἔχει γιὰ τὰ ὑβρίδια (προϊόντα διασταυρώσεως) νὰ διαλέγουν ὡς μᾶλλον τοῦ εἶδους ἐκείνην ποὺ ἔχει τοὺς χρήσιμους χαρακτῆρες ποὺ τείνουν νὰ ἐξαλειφθοῦν ἐξ αἰτίας τῆς διασταυρώσεως. Γιὰ νὰ ἐξηγήσουν οἱ νέοι ἀγροβιολόγοι τὸ φαινόμενον, δὲν χρειάζονται τὸ π λ α σ μ ο γ ό ν ο τῶν (κλασικῶν)· ἀρκοῦνται στὴν ἐξῆς ἀπλή σκέψῃ:

Τὰ πρῶτα ἀποφασιστικὰ στάδια τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ὁργανισμοῦ καθορίζονται ἀπὸ τὴ μητέρα. Σὲ ὅλα τὰ φυτικὰ καὶ ζωικὰ εἶδη τὴν πρωτοκαθεδρίαν ἔχει τὸ μητρικὸ κύτταρο. Στὰ ὡστόκα ὁ κ ρ ό κ κ ος ποὺ ὑπάρχει στὸ θηλυκὸ κύτταρο (στὸ ὦν), ποὺ σχηματίζεται πρὶν ἀπὸ τὴ γονιμοποίηση, χωρὶς δηλ. τὴ συνδρομὴ τοῦ πατέρα, ἀποτελεῖ τὸ πρῶτον περιβάλλον, τὴν πρώτη τροφὴν τοῦ ἐμβρύου. Στὰ ζωστόκα τὸ ἔμβρυο τρέφεται μὲ τὸ αἷμα τῆς μητέρας καὶ μετὰ τὸν τοκετὸ μὲ τὸ γάλα τῆς. Ἡ ἐπίδραση ἡ μητρικὴ εἶναι ἐξ ἴσου ἐκδηλῆ στα φυτά. Τὸ ἐν δόσπερμα, δηλ. ἡ ἀλευρώδης οὐσία ποὺ ὑπάρχει στοὺς κόκκους τῶν δημητριακῶν ἢ στὶς κοτυληδόνες τῶν ὁσπρίων ἢ τὸ κουρκούτσι τῶν καρπῶν, ἀποτελεῖ μητρικὸ περιβάλλον.

Ποιά ἡ σημασία τοῦ περιβάλλοντος αὐτοῦ τοῦ μητρικοῦ γίνεται φανερό ἀπὸ τὸ ἐξῆς πείραμα: Μπολιάσανε μερικὰ ἔμβρυα σίτου σὲ ἐνδόσπερμα ὁ ψ ι μ ο υ σ ί τ ο υ καὶ μερικὰ ἄλλα σὲ ἐνδόσπερμα πρῶϊμου σίτου. Τὰ μεγάλωσαν μὲ τοὺς ἴδιους ὅρους καὶ βρῆκαν ὅτι κανένα ἄτομο τοῦ πρώτου εἶδους δὲν εἶχε σχηματίσει στάχυ τότε ποὺ ὅλα τὰ ἄτομα τοῦ δευτέρου εἶδους εἶχαν σταχυολογήσει. Ὡστε ὁ χαρακτήρας π ρ ω ῖ μ ό τ η τ α ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ περιβάλλον μέσα στὸ ὁποῖον ἀναπτύσσεται τὸ ἔμβρυο καὶ ιδιαίτερα ἀπὸ τὴν τροφὴν τῶν πρώτων σταδίων τῆς ἀναπτύξεως, ποὺ ἔχουν ἀποφασιστικὴν ἀξίαν.

Ὁ χώρος δὲν μᾶς ἐπιτρέπει νὰ μεταφέρουμε ἐδῶ καὶ ἄλλα σχετικὰ πειράματα ἐξ ἴσου ἢ καὶ περισσότερο ἀποδεικτικά. Ὅσοι ἐνδιαφεροῦν περισσότερο γιὰ τὸ ζήτημα αὐτὸ μποροῦν νὰ ἐκμεταλλεῖσθαι ἂν προμηθευτοῦν τὸ σχετικὸ βιβλίον τοῦ Γάλλου βιολόγου Legal, τὸ ὁποῖον μετέφρασαν στὰ ἑλληνικὰ δύο καθηγηταὶ τῆς Γεωπονικῆς Σχολῆς τῆς Θεσσαλονίκης. Ἀπὸ τὸ περίφημον αὐτὸ βιβλίον σταχυολογήσαμε καὶ ἐμεῖς τὸ ὕλικόν τῶν ἄρθρων μας αὐτῶν σὲ ὅ,τι ἀφορᾷ τὴ Νέα Γενετική. Ἐκεῖ θὰ βροῦν καὶ τὰ διαφωτιστικώτατα πειράματα τῶν μικροβιολόγων πάνω στὴν ἐπίδραση τῶν ἔρων τοῦ περιβάλλοντος καὶ στὴν κληρονομικότητα τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων. Δαμαλι-

σμός, ἀνοσία, ἀντίσταση τῶν μικροβίων στὴ χρῆση τῶν ἀντιβιοτικῶν, αὐξησὴ ἢ ἐλάττωσὴ τῆς μολυσματικότητος ἀναλόγως τοῦ περιβάλλοντος μέσα στὸ ὁποῖον καλλιεργοῦνται, εἶναι τόσα ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῶν ἀπόψεων τῆς Νέας Γενετικῆς. Μπορεῖ κανεὶς νὰ βεβαιώσῃ ὅτι οἱ μικροβιολόγοι προσφέρουν τὸ πιὸ βαρὺ χτύπημα στὶς ἀπόψεις τῶν «κλασικῶν». Οὔτε βῆμα μποροῦν νὰ προχωρήσουν, ἂν θελήσουν νὰ σεβαστοῦν τὴ θεωρίαν τους.

Ἄς μὴ θελήσουν οἱ «ὑπερχειραφετημένους» γυναῖκες μας νὰ μεταχειριστοῦν τὴ Ματροκλινία ὡς ἐπιχείρημα ὑπεροχῆς τους ἀπέναντι τοῦ ἀντρός. Ὅτι ἡ προσφορά τῆς μητέρας στὸ σχηματισμὸ τοῦ ἐμβρύου καὶ τοῦ βρέφους ποὺ τὰ τρέφει μὲ τὸ αἷμα τῆς καὶ τὸ γάλα τῆς, εἶναι πολὺ μεγαλύτερη ἀπὸ τὴν προσφορά τοῦ πατέρα, ἦταν ἀνεκαθεν γνωστὸ. Ἐκεῖνον ποὺ δὲν ἦταν τόσο γνωστὸ εἶναι ἡ μεγάλη, ἡ ἀποφασιστικὴ σημασία τῆς πρώτης τροφῆς στὸν ποῖον τῶν νεοσχηματιζομένων ὁργανισμῶν. Ἄν λοιπὸν σῶναι καὶ καλὰ πρέπει νὰ βγάλουμε κάποιο συμπέρασμα ἀπὸ τὰ τελευταῖα πειράματα πάνω στὴ ματροκλινία, εἶναι τὸ ἐξῆς: Ἀφοῦ ἡ πρώτη τροφὴ τοῦ ἐμβρύου καὶ τοῦ βρέφους ἔχει ἀποφασιστικὴν ἀξίαν γιὰ τὴ μελλοντικὴν ἐξέλιξιν, ἔπεται ὅτι ἡ μητέρα ποὺ προσφέρει δηλητηριασμένο ἀπὸ νικοτίνην, ἄλκολ κλπ. ὅχι μόνον τὸ ὦν ἀλλὰ καὶ τὸ αἷμα καὶ τὸ γάλα, δηλ. τὴν πρώτην τροφὴν τοῦ παιδιοῦ, βλάπτει πολὺ περισσότερο παρὰ ὁ πατέρας ποὺ δὲν προσφέρει παρὰ μόνον τὸ σπέρμα.

Ἀντιδράσεις. Στὴν ἀρχὴ ἡ Κλασικὴ Σχολὴ ἀντίκρουσε τὰ δεδομένα τῆς Νέας Γενετικῆς μὲ περιφρόνηση. Ἀργότερα ὅμως ἀναγκάσθηκε νὰ τὰ προσέξῃ. Καὶ ἄρχισε τὶς ἀντιρρήσεις. Κοντὰ στὶς γνωστὰς ποὺ ἀναφέραμε. Σπανιώτατες ἐξαιρέσεις. Ἐπιλογὴ καὶ ὅχι προσαρμογὴ. Ἀφύπνιση προϋπαρχόντων χαρακτήρων: Ἰός. Μὴ καθαρὸτητα σπόρων. Μὴ σταθερότητα τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων κλπ. Ἀρχισαν πότε νὰ προσθέτουν νέες ιδιότητες καὶ πότε ν' ἀφαιροῦν. Παραδέχθηκαν μετατοπίσεις, τεμάχισμα, παρεκτροπὲς τῶν χρωμοσωμάτων καὶ ἀνακατατάξεις γονιδίων. Καὶ ὅταν κάτω ἀπὸ τὴν πίεσιν τῶν ἀντιπάλων τοὺς ἀναγκάσθηκαν νὰ βγάλουν τὰ γονίδια—ποὺ τὰ εἶχαν προκίσει μὲ τὸ ἀμετάβλητον καὶ τὸ ἀμετάθετον—ἔξω ἀπὸ τὰ χρωμοσώματα, ἔξω ἀπὸ τὸν πυρῆνα, καὶ μάλιστα στὸ πρόστυχο πρωτόπλασμα τοῦ κυττάρου, δὲν ἔπαυσαν νὰ θύουν σ' αὐτά. Καὶ δὲν μποροῦσε νὰ γίνῃ διαφορετικὰ. Ἄν παραδεχτοῦν τὴν ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν κληρονομικότητα τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων, πρέπει νὰ ἀναθεωρήσουν αὐτὲς τὶς βάσεις τῆς θεωρίας τους. Πρέπει ν' ἀπαρνηθοῦν τὰ προσφιλῆ τους γονίδια, ἐν γούνασι τῶν ὁποίων ἔχουν ἀναθέσει ὅλες τὶς ὑποθέσεις τῆς κληρονομικότητος. Κλονίζεται δηλ. ὁλόκληρο τὸ μεγαλοπρεπὲς οἰκοδόμημα τῆς θεωρίας τους ποὺ κυριαρχεῖ ἓνα περίπου αἶμα. Καὶ πότε καὶ ποιοὶ κρατοῦντες προφασίοντες—καὶ μάλιστα τιμηθέντες μὲ βραβεῖα Νόμπελ—δέχθηκαν ποτὲ ἐκουσίως νὰ ἐκθρονιστοῦν καὶ νὰ παραδώσουν τὰ σκήπτρα στοὺς ἀντιπάλους των;

Θυμηθῆτε τὸν Γαλιλαῖο, τὸν Παστέρ καὶ ὅλους τοὺς πρωτοπόρους.—Οἱ μόνον ποὺ λιποτάκτησαν εἶναι μερικοὶ κρυφολαμαρξισταὶ ποὺ δὲν τολμοῦσαν νὰ φανερώσουν τὴν πίστην τους, γιὰτὶ φοβόντουσαν μήπως χαρακτηρισθοῦν ὀπισθοδρομικοί. Καὶ μερικοὶ ἄλλοι συμφιλιωτικοὶ παραδέχθηκαν μὲν τὴν ἐπίδραση τοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν κληρονομικότητα τῶν ἐπικτήτων χαρακτήρων χωρὶς ὅμως ν' ἀπαρνηθοῦν καὶ τὰ γονίδια. Ἄν εἶναι ποτὲ δυνατόν νὰ συνυπάρχουν! Ἡ μεγάλη ὅμως πλειοψηφία ἐννοεῖ νὰ κρατῇ στὴ ζωὴ τὰ γονίδια μὲ θεμιτὰ καὶ ἀθέμιτα μέσα. Μάλιστα, καὶ μὲ ἀθέμιτα, ἀφοῦ φθάσανε μερικοὶ ἔως τὸ σαμποτάζ. Ἐφθασαν στὸ σημεῖον νὰ κατηγορήσουν τὸν Λυσένον γιὰ ἀπάτη. Ὅτι δηλ. σὲ παγκόσμιον συνέδριον τοὺς παρουσίασε ἓνα κήριον ὁμοίωμα ντομάτας ὡς φυσικὸν προϊόν καλλιεργείας τῆς Σχολῆς του!...

Πλέον ἢ βέβαιον ὅτι δὲν εἶναι μακρὰν ἡ ἐποχὴ ποὺ ἡ θεωρία τῶν γονιδίων θὰ περάσῃ ἀπὸ τὴν Ἱστορίαν τῆς Γενετικῆς στὴ Μυθολογίαν. Γιατὶ γονίδια ἔξω ἀπὸ τὰ χρωμοσώματα, ἔξω ἀπὸ τὸν πυρῆνα, ἔξω δηλ. ἀπὸ τὴ θείαν τοὺς κατοικίαν, δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρχουν, ὅπως οὔτε οἱ θεοὶ τῶν Ἀρχαίων Ἑλλήνων ἔξω ἀπὸ τὸν Ὀλυμπόν τους...

ANNA ΚΑΤΣΙΓΡΑ

ΠΑΙΔΕΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ, Νοέμβριος 1953—21

Ἡ διδασκαλία τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν

Ἀπὸ μιᾶς συνέντευξή πού ἔδωσε στὴν ἑλληνικὴ ἐφημερίδα τῆς Ἀλεξανδρείας «Ταχυδρόμος» (2 Αὐγούστου 1953) ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ἰ. Θ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ, ἀποσποῦμε τὶς ἐπόμενες παρατηρήσεις του γιὰ τὴ διδασκαλίαν τῶν Ἀρχαίων Ἑλληνικῶν στὰ Γυμνάσια, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι μὲ προσοχὴ θὰ τὶς ἀκούσουν οἱ φιλόλογοι τῶν Γυμνασίων μας, καθὼς καὶ οἱ ἀρμόδιοι τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, πού μελετοῦν τὴν ἀναθεωρήσιν τοῦ Ἀναλυτικοῦ Προγράμματος τῶν σχολείων μας.

— Τί γνώμη ἔχετε γιὰ τὴ διδασκαλίαν τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν;

— Στὸ ἑλληνικὸ γυμνάσιο εἶναι ἂ δ ὄ ν α τ ο νὰ λείπει ἡ διδασκαλία τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων—καὶ τῶν Ρωμαίων— συγγραφέων ἀπὸ τὸ πρωτότυπο. Κ α μ ι ᾶ μ ε τ ᾱ φ ρ α σ η, καὶ ἡ πιὸ ἄρτια, δὲν εἶναι σὲ θέσιν ν' ἀντικαταστήσῃ τὸ πρωτότυπο ἔργο. Γιατὶ καὶ ἡ ἴδια ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ γλῶσσα εἶναι μορφωτικὴ ἀξία ἀπὸ τὶς πιὸ μεγάλες. Δὲν εἶναι μόνο τὰ νοήματα, τὸ περιεχόμενο τοῦ ἀρχαίου κειμένου πού μορφώνουν, εἶναι καὶ ἡ γλῶσσα τὸν καθαντὴ. Ὅχι μόνο τὸ τί λέγεται, ἀλλὰ καὶ τὸ πῶς λέγεται. Φυσικά, οἱ δυσκολίες πού ἀντικρίζει τὸ παιδί μπροστὰ σ' ἓνα ἀρχαῖο κείμενο εἶναι μεγάλες. Πρέπει ὅμως καὶ μ π ο ρ ο ὦ ν νὰ ὑπερνηκηθοῦν. Ἡ μερικὴ ἀποτυχία τοῦ κλασικοῦ γυμνασίου χροστιάται στὸν τρόπο τῆς διδασκαλίας καὶ στὸ ἀπαρχαιωμένο πρόγραμμα. Ὅταν ἀναφέρωμαι στὸν ἐλαττωματικὸν τρόπο διδασκαλίας τῶν ἀρχαίων ἑλληνικῶν—καὶ προϋποθέτω τὸν εὐσυνείδητο καθηγητὴ πού διδάσκει μὲ ὀρεξὴ—ἐννοῶ κατὰ κύριο λόγο τὴν ἐξήγησιν πού δίνεται σὲ μιὰ γλῶσσαν πού ζητούνται τάχα νὰ κρατηθεῖ ὅσο μπορεῖ πιὸ πιστὴ καταντάει νὰ μὴ εἶναι ἑλληνικὴ, οὔτε δημοτικὴ οὔτε καθαρεύουσα: «νομίζω ὅτι πρέπει νὰ τιμᾷς πάντας μὲν ἐκείνους οἱ ὅποιοι λέγουσιν ἀγαθόν τι περὶ ἐκείνων τὰ ὅποια ἔχουσι πραχθῆναι ὑπὸ σοῦ, ἐκείνους δὲ νὰ ἐγκωμιάζῃς οἱ ὅποιοι ἀξιοῦν μεγαλύτερα ἔργα καὶ ὄχι μόνον ἐκείνους οἱ ὅποιοι...». Εἶναι ὅμως καὶ τὸ πρόγραμμα. Σύμφωνα μὲ αὐτὸ τὰ παιδιὰ μας σήμερον διδάσκονται μόνο ἀποσπάσματα, κανένα ἄρτιο συγγραφέα. Μετρεῖστε πόσους συγγραφεῖς ἐπιβάλλει τὸ τωρινὸ πρόγραμμα: Ξενοφῶντα, Λουκιανόν, Αἰλιανόν, Αἰσώπον, Ἀρριανόν, Ἰσοκράτη, Λυσία, Ἡρόδοτον, Θουκυδίδην, Δημοσθένην, Πλάτωνα, Ὅμηρον, Σοφοκλῆν, Εὐριπίδην, λυρικούς. Φυσικά ἀπὸ κάθε συγγραφέα δὲν μποροῦν νὰ διδαχτοῦν πάνω ἀπὸ 4-5 σελίδες. Καθὼς τώρα καὶ τὸ μάθημα τῆς συστηματικῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματικῆς ἔχει ἀπὸ χρόνια καταργηθεῖ, ὁ μαθητὴς φεύγοντας ἀπὸ τὸ γυμνάσιο δὲν ἔχει γνωρίσει πραγματικὰ κανένα οὔτε ἀντικρύνει τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν γραμματικὴν στὸ σύνολό της. Τὸ χάος πού βασιλεύει στὸ κεφάλι του σχετικὰ μὲ τὸν ἀρχαῖο κόσμον εἶναι φοβερό.

— Ποιὸ θὰ ἦταν κατὰ τὴ γνώμη σας τὸ σωστὸ πρόγραμμα διδασκαλίας;

— Πρῶτα σὲ κάθε τάξιν νὰ ἐξηγεῖται ἓνας μόνον συγγραφέας ἀπὸ τὴν ἀρχὴν ὡς τὸ τέλος τῆς χρονίας, ὥστε τὰ παιδιὰ νὰ βρῶσιν τὸν καιρὸ νὰ βαθαίνουν σ' αὐτόν. Παράλληλα διάφορες ἐργασίες τῶν παιδιῶν θὰ συμπληρώνουν τὴ γνώσιν του. Ἐπειτα νὰ ξαναγνωρίσῃ τὸ μάθημα τῆς συστηματικῆς γραμματικῆς. Νὰ γραφεῖ καὶ μιὰ ἱστορία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γραμματικῆς, ἐνημερωμένη, μὲ ἀφθονες μεταφράσεις, πού μὲ ἐπαγωγὸν τρόπο νὰ δίνει μιὰ καθολικὴ εἰκόνα τῆς ἑλληνικῆς δημιουργίας.

Φυσικά, καὶ τὸ βιβλίον νὰ εἶναι γραμμένον στὴ δημοτικὴ καὶ ἡ διδασκαλία νὰ γίνεταί στή δημοτικῇ. Ὅχι νὰ ἐξηγοῦμε τὰ ἀγνωστὰ δι' ἀγνώστων. Ἐτσι ὁ μαθητὴς ἀποφοιτώντας θὰ ἔχει γνωρίσει 5-6 συγγραφεῖς καλὰ, θὰ ἔχει ξεοδίσει μιὰ ἐποπτεία πάνω στὴν ἀρχαία λογοτεχνία καὶ ἔτσι θὰ τοῦ ἔχει γεννηθεῖ ἡ ἐφεση νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἀρχαιογνωσίαν του, ὅποιο ἐπάγγελμα κ' ἂν πεῖ ν' ἀκολουθήσῃ.

— Εἴπατε πῶς ἡ ἑλληνικὴ γραμματολογία, πού θέλετε νὰ γραφεῖ γιὰ τὸ γυμνάσιο, θὰ ἔχει καὶ ἀφθονες μεταφράσεις. Νομίζετε πῶς οἱ μεταφράσεις εἶναι σκόπιμες νὰ εἰσαχθοῦν στὰ σχολεῖα;

— Τὸ βιβλίον τῆς ἑλληνικῆς γραμματικῆς, ὅπως τὸ ὀνειρεύομαι, θὰ ἔχει μεταφράσεις ἀφθονες γιὰ νὰ φωτίζει καὶ νὰ ζωηρεύει τὴ θεωρητικὴν ἀνάπτυξιν. Στὸ κεφάλαιο π.χ. τοῦ Ὁμήρου, ὅταν θὰ γίνεταί λόγος γιὰ τὴν παρομοίωσιν, θὰ δοθοῦν καὶ δύο τρία παραδείγματα καὶ στὸ πρωτότυπον, ἀλλὰ καὶ σὲ μετάφρασιν. Ὅταν θὰ μιλοῦμε γιὰ τὸ Σιμωνίδην, πού ἔτσι κ' ἄλλιως δὲ θὰ τὸν διδαχτοῦν τὰ παιδιὰ, νὰ τοὺς δώσωμε τὸν περίφημον Ὀρθρον τῆς Δανάης σὲ μετάφρασιν πάλιν. Χωρὶς παραδείγματα ὅ,τι καὶ νὰ λέμε δὲν ἔχει ἀξία. Τί ἀξίζει νὰ τοὺς ποῦμε πῶς ὁ Σιμωνίδης ἦταν μέγας ποιητής, ἔγραψε αὐτὰ καὶ αὐτὰ, καὶ ἔζησε ἀπὸ τὰ τόσα ὡς τὰ τόσα, ἂν δὲν μποροῦν τὰ παιδιὰ νὰ χαροῦν τουλάχιστον ἓνα του ἀπόσπασμα; Τὸ ἴδιον δὲν ἔχει κατὰ τὴ γνώμην μου κανένα νόημα—θὰ μοῦ ἐπιτρέψετε αὐτὴ τὴν παρέκβασιν—ὅταν τὰ παιδιὰ τῆς πρώτης τοῦ ἐξαταξίου, πού μόλις ἄρχισαν νὰ μαθαίνουν ἀρχαία ἑλληνικά ἀπὸ τὸ ἀναγνωστικόν, διδάσκονται σήμερον στὴν ἱστορίαν τους—χωρὶς φυσικά νὰ καταλαβαίνουν τίποτα—γιὰ τὸ δακτυλικὸν ἑξάμετρο, γιὰ τὸ πεντάμετρο, γιὰ τὴν ἐπωδὸν τοῦ Στρησιχόρου, γιὰ τὰ σκόλια τοῦ Σιμωνίδου, ὅτι ἡ πλοκὴ τῆς σαπφικῆς ὁδῆς εἶναι ἀληθινὰ καλλιτεχνικὴ κλπ. Ἀφήνω τὴ γλῶσσαν πού μεταχειρίζεται τὸ βιβλίον γιὰ παιδιὰ πού μόλις βγήκαν ἀπὸ τὸ δημοτικόν: μουνσόληπτος, οὐδενὸς δευτέρου, ὁ Ἀρίων ἔφαλε τὸν ὄρθρον σκοποῦν (μελωδίαν ἀνδρικήν καὶ παροξεντικήν), εἶμεθα μέσας εἰς τὸ δρᾶμα(;), τὸ δρᾶμα πλουτίζεται, περιπλέκεται αἱ περιπέτειαι κλπ..

Ἄς γνωρίσωμε ὅμως στὸ θέμα μας: Παράλληλα, τὴ χρονίαν πού θὰ διδάσκειται π.χ. ὁ Σοφοκλῆς καὶ θὰ ἔχουν ὀρίσται δύο ἢ τρεῖς τραγωδίαις του νὰ ἐξηγεῖται ἀπὸ τὸ πρωτότυπον, οἱ ὑπόλοιποι νὰ δοθοῦν σὲ μετάφρασιν φυσικὰ ποιητικῇ, ὥστε ἡ γνώσιν τοῦ τραγικοῦ νὰ ὀλοκληρωθεῖ. Τὸν ἴδιον χρόνον νὰ διαβάσωμε σὲ μετάφρασιν καὶ τὸν Αἰσχύλον—πού ἄλλιως δὲν θὰ τὸν γνωρίσουν ποτε—καὶ τὸν Εὐριπίδην. Ἐτσι μέσα στὸν χρόνον θὰ κεκοιμηθεῖ μιὰ γενικὴ ἐποπτεία πάνω στὴν ἀρχαίαν τραγωδίαν. Τὸ ἴδιον νὰ γίνεταί στὶς διάφορες τάξεις καὶ γιὰ τὰ ἄλλα εἶδη τοῦ λόγου: ὅταν π.χ. διδάσκειται ὁ Θουκυδίδης ἀπὸ τὸ ἀρχαῖον κείμενον, τὰ παιδιὰ νὰ διαβάσωμε παράλληλα Ἡρόδοτον, Ξενοφῶντα καὶ Πολύβιον θὰ ἔλεγα, μεταφρασμένους. Εἶναι ἀλήθεια ἁμαρτία, ἀφοῦ ἔτσι κ' ἄλλιως στὸ γυμνάσιον δὲν μποροῦν νὰ διδαχτοῦν παρὰ λίγα σχετικά κείμενα, νὰ μὴ συμπληρώσωμε τὶς γνώσεις τῶν νέων μὲ μεταφράσεις.

Σὰς τὸ τονίζω ὅμως ἄλλη μιὰ φορὰ: ἡ μετάφρασις θὰ χρησιμοποιηθεῖ μόνο συμπληρωματικὰ: ποτε δὲ θὰ ἐκτοπίσῃ τὴ μελέτη ὅσο γίνεται ἀφθονότερων κειμένων ἀπὸ τὸ πρωτότυπον. Κάνω τὴν παρατήρησιν αὐτήν, γιατί ἓνα ἀπὸ τὰ ὅπλα πού χρησιμοποιοῦνται ἐναντίον τοῦ δημοτικισμοῦ εἶναι καὶ τὸ ὅτι οἱ ὁπαδοί του θέλουν νὰ καταργήσωμε τὴ διδασκαλίαν τῆς ἀρχαίας γλώσσας ἀπὸ τὰ γυμνάσια καὶ νὰ τὴν ἀντικαταστήσωμε μὲ μεταφράσεις. Τὴν ἀσύστατην αὐτὴν κατηγορίαν τὴ βλέπει κανεὶς δυστυχῶς καὶ σὲ σοβαρῶν καθυπολόγων τὴν κοιτικῇ. Ἐγὼ δὲν ξέρω ὅ,τι εἶναι Ἑλλήνων δημοτικιστὴν πού νὰ ὑποστήριξιν ποτε ἓνα τέτοιον πρᾶγμα καὶ παρακαλῶ, ἂν κάνω λάθος, νὰ μοῦ τὸν ἀναφέρουν, παραπέμποντας καὶ στὴ σχετικὴ μελέτη του.

Ι. Θ. ΚΑΚΡΙΔΗΣ

Ἡ τεχνικὴ ἀγωγή

Ἡ Τέχνη πρωταρχικὰ σημαίνει, σὲ ἀντίθεση πρὸς τὴ Φύση, τὴ γένεση, τὴν παραγωγή ὑλικοῦ ἀντικειμένου ἢ μηχανικοῦ γεγονότος. Τὸ ἀντικείμενο τῆς Φύσεως ὅμως γεννᾶται, γίνεται, ἀναπτύσσεται ἢ ἀξάνει, ἔχει ἐσωτερικὴ ζωὴ παρομένη ἀπὸ τοὺς γεννήτορές του. Ἐκεῖνο ποὺ διακρίνει καὶ ἀντιδιαστέλλει τὴ Φύση ἀπὸ τὴν Τέχνη εἶναι ὅτι τὸ τεχνικὸ ἀντικείμενο ἢ γεγονός ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν ἐπέμβαση τοῦ ἀνθρώπου, τὴν ἄμεση ἢ τὴν ἔμμεση μὲ μηχανή, ποὺ τὸν διευκολύνει μὲ σκοπὸ ἀπώτερο τὴν ἐξασφάλιση ἢ τὴν βελτίωση τῆς ὑπαρξέας του. Ἀρα ἡ Τέχνη εἶναι ἔκφραση τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι τῶν φυσικῶν δυνάμεων. Ἀλλες διακρίσεις εἶναι, ὅτι οἱ θεμελιώδεις μορφές τῆς Τέχνης εἶναι πάνω-κάτω ὅμοιες παντοῦ, γιατί πληροῦν ὁρισμένο σκοπὸ τοῦ ἀνθρώπου, δέχονται τὴν ἐπίδραση τῆς θέλησης καὶ τῆς τεχνικῆς του ἐνέργειας. Σὰν πρωτόγονος ὁ ἄνθρωπος ἦταν ὑποχρεωμένος ν' ἀμύνεται κατὰ τῶν φυσικῶν στοιχείων, πολὺ περισσότερο ἀπὸ σήμερα. Ἐφεύρε κατὰ τὰ διάφορα στάδια τοῦ πολιτισμοῦ του συσκευές διάφορες, ποὺ τὸν κατέστησαν ἰσχυρότατο πλάσμα τῆς δημιουργίας. Μὲ πειραματισμούς ἀέναους, δοκιμὲς καὶ παρατηρήσεις ἀνέπτυξε ἀπαράμιλλη τεχνικὴ. Πρόσεξε τὴ σύσταση τῶν διαφόρων ὑλικῶν στὴ διαφορετικὴ τους ἐπεξεργασία, στὶς διάφορες συνθήκες τοῦ χρόνου, τοῦ τόπου, τῆς κίνησης καὶ ἐνέργειας, τῶν δυναμικῶν ἀπαιτήσεών τους. Πανταχοῦ καὶ πάντοτε ἀπέβλεπε κυρίως στὴ συγκέντρωση ἀγαθῶν ὑλικῶν καὶ πνευματικῶν ποὺ θὰ ἐξασφάλιζαν τὴ συντήρησή του, μέσα στὶς ἀντιξοότητες τῆς Φύσεως καὶ τῆς κοινωνικῆς του ζωῆς.

Ἡ συγκέντρωση περιουσιακῶν ἀγαθῶν ἔπαιξε στὴν τεχνικὴ τῆς ἐργασίας του πρωτεύοντα ρόλο. Οἱ ἀπαιτήσεις του, γιὰ συγκέντρωση περιουσίας, γιὰ πολὺπλευρὴ ἐνέργεια, εἰδίκευση καὶ κανονισμένη πρόοδος τῶν διαφόρων τμημάτων τῆς ἐργασίας ἐξήσκησαν μεγάλη ἐπίδραση στὴν ἀνάπτυξη τῆς γεωργίας καὶ γενικὰ τῆς οἰκονομίας. Ἡ οἰκονομία εἶναι ἡ βασικὴ προϋπόθεση τῆς πνευματικῆς ζωῆς. Γι' αὐτὸ μερικοὶ σοφοὶ ὑποστήριξαν ὅτι ὅλος ὁ πολιτισμὸς δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ προσπάθεια γιὰ καλλιτέρευσιν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῆς ὁμαδικῆς καὶ ἀτομικῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ἔτσι γεννήθηκαν οἱ μεγάλες ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις ποὺ ἔφωσαν τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο τοῦ ἀνθρώπου. Τὰ κολοσσιαία ἔργα τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἀρχαιότητα ὡς σήμερα, τὴν ἐποχὴ τῆς ἀτομικῆς ἐνέργειας, τὸν ἔκαναν ρυθμιστὴ τῶν ὑλικῶν καὶ φυσικῶν δυνάμεων, δράκοντα πραγματικὸ, ὅπως τὸν ἀποκαλεῖ καὶ ὁ Λαβιδ στοὺς ψαλμούς του. Ἡ καταβολὴ ἄμεσων σωματικῶν δυνάμεων στὰ γιγάντια ἔργα, ὅπως εἶναι τὸ σινικὸ τεῖχος ἢ οἱ πυραμίδες τῆς Αἰγύπτου, τοῦ ἐξασφάλισαν ἀπὸ τὴν ἀρχαία ἐποχὴ δυναμικότητα πνεύματος καὶ ἐνέργειας. Πολὺ ἀργότερα σκέφτηκε ὁ ἄνθρωπος, ἀντὶ νὰ βάζῃ αἰχμάλωτους πολέμου ἢ δούλους σὲ δύσκολα ἔργα, νὰ ὑποτάξῃ στὴ δύναμή του τὰ ζῶα, νὰ σύρουν τὸ ἄλέτρι του, νὰ φέρουν τὶς ἀποσκευές του καὶ αὐτὸ τὸν ἴδιο σὲ μεγάλες ἀποστάσεις. Ἦταν οἰκονομία δυνάμεων τῶν ἐλευθέρων τότε ἀνθρώπων, ὅπως γίνεται δυστυχῶς ἀκόμα σὲ πρωτόγονους λαοὺς τῆς Ἀφρικῆς, ποὺ ἀγγαρεύουν τὶς γυναῖκες τοὺς στίς πιὸ δύσκολες καὶ βάρυνες ἐργασίες, ἐνῶ αὐτοί, οἱ ἄνδρες δηλ., ἀπασχολοῦνται μὲ τὴν κόμμωσή τους καὶ τὰ καθιστικά καὶ πιὸ ἄνετα ἔργα.

Ἡ μεγάλη ἐποχὴ τῆς οἰκονομίας δυνάμεων ἐγκαινιάσθηκε τότε ποὺ ὁ ἄνθρωπος ἄρχισε νὰ χρησιμοποιῇ σὰν κινητήρες ὄχι πιά ἀνθρώπους καὶ ζῶα, ἀλλὰ τὶς φυσικὲς δυνάμεις. Ἔτσι ἔγινε τὸ πρῶτο βῆμα γιὰ πραγματικὴ ἀπελευθέρωση τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν ἐργασία τῆς βάρυνος, ποὺ κατέβαλε καὶ ἐξασθενεῖ τις σωματικές του δυνάμεις. Ἐσάφηνισε πιά ἡ ἐργασία μὲ τὴ δύναμη τῆς θέωρησης τοῦ κόσμου τότε δηλ. ποὺ ἀνακάλυψε ὁ ἄνθρωπος, ὅτι δὲν κυβερνᾷ τὸν κόσμον ἡ ὕλη, ἀλλὰ ἡ ἐνέργεια, ἡ δύναμη. Ἡ ἀξιοποίηση τῶν φυσικῶν δυνάμεων, ὡς μοχλῶν ἐργασίας,

ἔφερε φυσικὰ σὰν παραγωγὸς ἢ σὰν μεταπλάστες ἢ διοχετευτὲς καὶ μεταφορεῖς, τὶς διάφορες μηχανές. Οἱ μηχανές ἔκαναν τοὺς ἀνθρώπους πλούσιους, αὔξησαν σὲ μέγιστο βαθμὸ τὴν περιουσίαν τους. Οἱ μηχανές ἔγιναν ὁ ἀπολυτρωτὴς τῆς ἀνθρωπότητος. Ὅτι ὅμως δὲν πρέπει νὰ παρανοήσωμε τὴ δύναμή τους, ἀποδείχεται ἀπὸ βαθύτερη καὶ πλησιέστερη ἐξέταση. Οἱ μηχανές δὲν μπόρεσαν ἀκόμα ν' ἀπαλλάξουν τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴ φτώχεια καὶ τὴν ἀνέχεια. Σ' αὐτὸ φταίει ἡ θέληση καὶ ἡ αὐτοδιάθεσή του. Ἀκόμα δυστυχῶς μέσα στὰ μεγάλα βιομηχανικὰ κέντρα τῆς τεράστιας παραγωγῆς ἀγαθῶν τῆς ζωῆς καὶ τοῦ σύγχρονου πολιτισμοῦ ὑπάρχει πλῆθος ἀνθρώπων ἀθλίων, ἀργῶν καὶ διεφθαρμένων, ποὺ ἐξευτελίζουν τὴν ἔννοια τοῦ σύγχρονου πολιτισμένου ἀνθρώπου.

Γι' αὐτὸ πολλοὶ κατηγοροῦσαν τὴ μηχανή, καὶ τὴν εἶπαν στοιχεῖο καταστροφῆς τοῦ ἀνθρώπινου πολιτισμοῦ καὶ τῆς ἀνθρώπινης εὐτυχίας. Εἶπαν γιὰ κάθε μηχανή, ποὺ βγαίνει, ὅτι κόβει χιλιάδες χέρια ἐργατῶν, ὅτι τοὺς πετᾷ ἀνεργοὺς στοὺς δρόμους. Αὐτὸ ὅμως εἶναι βλασφημία πρὸς τὴ μέγιστη ἀξία τῆς σύγχρονης τεχνικῆς. Δὲν φταίει ἡ μηχανή, φταίει ὁ ἄνθρωπος, ποὺ στέκεται πάντα μέτρο ὅλων τῶν ἐξελλισσομένων ἀξιών τῆς ζωῆς. Εἶναι ἀλήθεια πὼς ἡ μηχανή μὲ τὴν ξεχωριστὴ τῆς τεχνικῆς ἀναστάτωση ριζικὰ τὴ ζωὴ του καὶ τοῦ δημιουργήσε τεράστια προβλήματα, τόσα πολλά, ποὺ ἴλιγγος τὸν ἔπιασε γιατί βρέθηκε ἀπαράσκευτος νὰ τὰ λύσῃ. Ἡ μηχανή συγκέντρωσε μεγάλες μάζες χωρικῶν στὰ κέντρα καὶ αὐτῆς τῆς Πατρίδας μας ἀκόμα καὶ δημιουργήσε σοβαρότατο δημογραφικὸ πρόβλημα. Ἡ γεωργία μας, ποὺ δὲν ἐξελίχθηκε ἀκόμα σὲ μηχανικὴ, ὅπως σὲ ἄλλες πολιτισμένες χώρες, ἔχει μεγάλο κόστος ἐργασίας καὶ ἐγκαταλείφθηκε ἀπὸ πολλοὺς. Ἀλλὰ ἡ ἐπαρχία ἦταν καὶ εἶναι τὸ λίκνο τῶν ἐθνικῶν μας ἀξιών καὶ παραδόσεων, ἡ βάση τοῦ θρησκευτικοῦ καὶ ἠθικοῦ μας πολιτισμοῦ. Αὐτὴ ἔκανε τοὺς καλοὺς βιοτέχνες, γεωργούς, ὑπαλλήλους καὶ τοὺς εὐσυνειδήτους καὶ ἐμπνευσμένους ὑπαλλήλους, ἐργάτες καὶ ἐπιστήμονες τῶν μεγάλων μας πόλεων. Στὶς μεγάλες πόλεις, κατὰ τὴ γνώμη πολλῶν, ὁ ἄνθρωπος ἐκφυλίζεται, γίνεται μαλθακός, ἡδονικός, δὲν δημιουργεῖ οἰκογένεια καὶ τὸ σπῆτι κλείνει, πουλιέται μετὰ τὴν πρώτη ἢ δεύτερη γενεά. Γι' αὐτὸ δύσκολα μπορούμε στὴν Ἀθῆνα ν' ἀνακαλύψωμε οἰκογένεια μὲ συνεχῆ ζωὴ 100 χρονῶν. Τὸ σπῆτι ἐδῶ μοιάζει μὲ χαρτονόμισμα ποὺ ἀλλάζει ἰδιοκτήτη, γιατί χάνεται ἡ οἰκογενειακὴ συνέχεια, ἡ παράδοση, ποὺ εἶναι μέγιστη ἀξία τῆς ἀνθρώπινης κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς.

Ἀπ' αὐτὰ ἐξάγεται πὼς ἡ σύγχρονη τεχνικὴ μεταβλήθηκε ριζικὰ. Ἦταν βιοτεχνία, σὲ παλαιότερα χρόνια, ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν. Τότε ἦταν καὶ πολλοί, ποὺ καταπύονταν σὲ πολλὰς τέχνες, μὲ τὸ γούστο τῆς ἐποχῆς ἐννοεῖται, γιατί καὶ αὐτὸ ἐξελλίσσεται καὶ ἀλλάζει ραγδαίᾳ. Τώρα ἔγινε σὲ πολλὰ μέρη βιομηχανία, μικρὴ ἢ μεγάλη, ἐλαφρὴ ἢ βαρεὴ κατὰ τὰ μέσα τῆς παραγωγῆς, τὶς πρώτες ὕλες, τὴν τεχνικὴ μόρφωση μηχανικῶν καὶ ἐργατῶν καὶ τὶς κινητήριες τῆς δυνάμεις. Τεράστιες μεταβολές ἔγιναν στὶς διάφορες τέχνες ἀπὸ τὴν ἀρχαιότατη ἐποχὴ ὡς σήμερα. Ἀπὸ τὸ ξυλοποίητο σπῆτι ὁ ἄνθρωπος ἔφτασε στὸ λιθόχτιστο καὶ τελευταῖα στὸ τσιμεντόχτιστο πολυώροφο. Ἀπὸ τὴν καλαθοπλεκτικὴ ἔφτασε στὴν κεραμικὴ, ἀπὸ τὸ ἀπλὸ δέγμα ἢ στρώμα στὸ τέλει ὕφασμα ἢ τάπητα, ἀπὸ τὸ τροχισμένο στουρνάρι γιὰ κοπτικὸ ὄργανο στὸ ἀριστο σημερινὸ ἀσάλινο ὄργανο ἢ πολεμικὸ ὅπλο. Οἱ τεχνίτες συναγωνίστηκαν σὲ ὁμορφιὰ καὶ γούστο τοὺς καλλιτέχνες, ὅπως φαίνεται στὰ ὠραιότατα ἀρχαῖα μας ἀγγεῖα. Ἡ ποιότητα προσέχτηκε πολὺ μᾶλλον στὴν ποσότητα. Κοντὰ στὶς ἀνάγκες καὶ τὶς χρήσεις ἔπρεπε πάντοτε νὰ ἱκανοποιεῖται τὸ καλλιτεχνικὸ αἶσθημα, ποὺ μαζί μὲ τὴ σοφία εἶναι τὸ σοβαρότερο κριτήριον κάθε πολιτισμοῦ. Ἀν ὅμως πάντοτε ἡ τέχνη καὶ ἡ τεχνικὴ ἦταν ἡ μοῖρα τοῦ κάθε ἀνθρώπου, κάθε ἐποχῆς, κάθε λαοῦ, σὰν πηγὴ τῶν ἀγαθῶν καὶ τῶν ἀξιών τῆς πνευματικῆς καὶ ὑλικῆς του ζωῆς, ἡ σύγχρονη ἐποχὴ πρέπει νὰ ἐξαρθῇ ὡς περισσότερο ἀπὸ κάθε ἄλλη τεχνικὴ, βιομηχανικὴ καὶ οἰκονομικὴ. Ἐποχὴ τῶν μεγάλων ἐφευρέσεων καὶ ἀνακαλύψεων, ἐποχὴ

τῆς ἔρευνας τοῦ ἐργαστηρίου, ἐποχὴ τῆς ἀνάλυσης τῶν χημικῶν στοιχείων καὶ τῆς πολλαπλῆς καὶ συνδυαστικῆς σύνθεσης κάθε σώματος μὲ ἄλλο. Ἐποχὴ ραγδαίων ἀλμάτων τοῦ ὕλικου πολιτισμοῦ, πὺν δὲν ἐγνώρισε ὡς τώρα ὁ κόσμος.

Μέσα ὅμως σ' αὐτὴ τὴν ὕλικὴ ἀνεμοζάλη καὶ τὴν τεράστια οικονομικὴ πρόοδο τὸ σχολεῖο μπόρεσε νὰ συγχρονίζεται κάθε στιγμῇ, γιὰ νὰ βγάξῃ τοὺς νέους βλαστοὺς του ἱκανοὺς νὰ ζήσουν τὴ ζωὴ πὺν τοὺς περιμένει; Δυστυχῶς ὄχι, γιὰτὶ ἔμεινε ἀκόμα στὸ παρελθόν, ζῇ μὲ ἰδέες καὶ συστήματα ἀπαρχαϊωμένα, νοησιαρχικά, σχολαστικά, στατικά, χωρὶς νὰ προσέξῃ τὴν τέχνη καὶ τὴν πραγματικὴ ζωὴ τὴν κινητικὴ, πὺν ἀντιστοιχεῖ πὺν πολὺ στὴν κινητικὴ ψυχροσύνη τῶν παιδιῶν καὶ στὸ ἀεικίνητο ἰδίως χέρι καὶ πόδι τους. Τὸ παλιὸ σχολεῖο παρανόησε τὴν ἔννοια τοῦ πολιτισμοῦ, γιὰ τὸν ὁποῖο παρασκευάζει τὴ νέα γενεά. Τὸν θεώρησε πὺν πολὺ πνευματικὸ ἀπ' ὅ,τι πρέπει καὶ πολλὰς φορὰς τὸν ἐξήγησε σὰν μεταφυσικὸ δημιούργημα. Παρανόησε στὰ Ἀναλυτικὰ του Προγράμματα ὅτι ὁ πολιτισμὸς γενικὰ εἶναι ἔργο τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι δημιούργημα τῆς ἐπεξεργασίας τοῦ ὕλικου κόσμου, πὺν γίνεται πνευματικὸς στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνθρώπου μὲ ὠρισμένες νοητικὰς ἐπεξεργασίες, ὅπως τόνισεν ὁ μεγάλος φιλόσοφος Κάντ. Ἐτσι τὸ σχολεῖο μας γενικὰ ὡς τώρα δὲν κίνησε τὸ ἐνδιαφέρον γιὰ τὴν ἐργασία. Ξεφουρνίζει σὰν καρβέλια ἔτοιμα μαθήματα μὲ στάση παθητικὴ τῶν παιδιῶν, καθισμένων, δεμένων σὲ θρανία μὲ τροχοπέδες καὶ τελείως ἀκίνητων. Κυρίως στὴ διδασκαλίᾳ παίζει ὁ ρόλο ἡ ὕλη τῶν μαθημάτων, τοῦ προγράμματος, χωρισμένη ἀπὸ τὴ ζωὴ, ἀπὸ τὴν τέχνη, ἀπὸ τὴν κατασκευὴ, τὸ σχέδιο, τὴν ὕλικὴ ἔκφραση, τὴν κινητικὴ ἀναπαράσταση. Γίνεται μετάδοση γνώσεων μόνον ἀκροαματικῇ.

Ἀπὸ 100 χρόνια καὶ πλέον τὸνίστηκε ἀπὸ πολλοὺς παιδαγωγοὺς πὺς τὸ παιδί εἶναι ὀργανικὴ, ζωντανὴ καὶ δημιουργικὴ φύση. Θέλει πάντα νὰ κινεῖται, νὰ κἀνῃ κάτι τι μὲ μεγάλη χαρὰ, γιὰτὶ ὄχι μόνον ἡ φύση ἡ παιδική, ἀλλὰ γενικὰ ἡ ἀνθρώπινη ἔχει μέσα της ὁρμὴ καὶ τάση γιὰ κινητικὴ ἐκκένωση. Τὸ παιδί εἶναι πὺν πολὺ σωματικὸ παρὰ πνευματικὸ ὄν. Διηγείται καὶ κινεῖται, ἐκθέτει καὶ σχεδιάζει, μιλεῖ καὶ κατασκευάζει ὕλικά τὸ κάθε τι. Τὸ παιδί τὸ κανονικὸ κυριεύεται ἀπὸ τὴν ὁρμὴ τῆς ἀνακοίνωσης, τῆς ἔρευνας καὶ τῆς ἀνακάλυψης, τῆς δημιουργίας καὶ τῆς ζωηρῆς παράστασης. Ἡ ἱκανοποίησις ἡ πλοῦσια τῶν ὁρμῶν αὐτῶν καὶ τῶν τάσεων πὺν εἶναι τὰ φυσικὰ βοηθητικὰ μέσα καὶ οἱ ἰδιαίτεροι πολῦτιμοι θησαυροὶ του, εἶναι ἔργο τῆς ἀγωγῆς γενικὰ καὶ ἰδίως τῆς τεχνικῆς. Γιὰ νὰ ἐξελιχτῇ τὸ παιδί πὺν καλά, πρέπει νὰ τοῦ ἐξασφαλιστῇ ἡ χειροτεχνικὴ ἐργασία καὶ καθοδήγησις, νὰ τονωθῇ πρακτικὰ καὶ ἀπλὰ ἡμὸ ῥφωση καὶ ὁ πολιτισμὸς τοῦ χεροῦ του. Στὰ παλαιότερα χρόνια περιφρονιόταν ἡ χειροτεχνικὴ ἐργασία. Τώρα ὅμως εἶναι ἡ ἐργασία, ἡ τέχνη καὶ ἡ κίνησις πρῶτιστο καθήκον τοῦ γερά μορφωμένου ἀνθρώπου, ἀπὸ τὴ μικρὴ ἡλικία ἔως τὰ γεράματα. Ἡ κίνησις εἶναι ζωὴ, ἡ ἀργία θάνατος. Μὲ τὴν εὐχάριστη ἐργασία τὸ παιδί θὰ τραβήξῃ στὸν ἐλεύθερο αὐτοέλεγχον, στὴν αὐτενέργεια καὶ στὴν αὐτοτέλεια. Ἡ τεχνικὴ ἀγωγή διὰ τῆς ἐργασίας τοῦ δίνει ὅλες τὰς προσωπικὰς καὶ κοινωνικὰς ἀρετὰς. Μὲ τὴν τεχνικὴ τὸ παιδί ἀποκτὰ αὐτοσυνείδησις, γιὰτὶ τὸ προϊόν του εἶναι τὸ δεύτερό του ἐγὼ, πὺν ἀντανάκλᾳ σ' αὐτό. Κινεῖται πὺν ἀνετα καὶ εὐχάριστα στὴ σύγχρονη ζωὴ. Ὅλα τὰ στοιχεῖα τῆς γίνονται ἀπὸ τὸν προγράμματος τοῦ σχολείου. Ἐτσι τὸ παιδί μαθαίνει πὺς κινεῖται τὸ ποδήλατό του, τὸ αὐτοκίνητο, πὺς ἀνάβει τὸ ἡλεκτρικὸ φῶς, τὸ ψυγεῖο, ἡ κεντρικὴ θέρμανσις, ἡ γκαζιέρα τοῦ σπιτιοῦ του, ἡ ἡλεκτρικὴ κουζίνα, πὺς λειτουργεῖ ἡ ραπτομηχανή, τὸ ράδιο, τὸ τηλέφωνο, τὸ θερμομέτρο, τὸ βαρόμετρο, τὸ νῆμα τῆς στάθμης στὴν κατασκευὴ τοῦ σπιτιοῦ, τὸ ὀριζόντιο ἐπίπεδο στὸ ἀλφάδι, τὸ σίδερο μέσα στὸ τσιμέντο τῶν οἰκοδομῶν, πὺς μετατοπίζεται τὸ ἀεροπλάνο στὸν ἀέρα καὶ τόσα ἄλλα. Στὶς Ἡνωμένες Πολιτεῖς τῆς Ἀμερικῆς τὸ ἐκπαιδευτικὸ σύστημα εἶναι ἀπλό, πρακτικὸ καὶ δίνει πλοῦσια τεχνικὴ ἀγωγή στὰ παιδιά τοῦ δημοτικοῦ καὶ τοῦ γυμνασίου μὲ πειράματα ἀφθονα στὰ ἀπαραίτητα γιὰ κάθε σχολεῖο ἐργαστήρια χειροτεχνίας, φυσικῆς καὶ χημείας,

σὲ ἀγροτικά κτήματα καὶ σχολικοὺς κήπους. Γι' αὐτὸ ἐκεῖ τὸ βιοτικὸ ἐπίπεδο εἶναι τόσο πολὺ ὑψηλὸ. Σὲ ἄλλα κράτη ἐκδίδονται ὠραῖα τεχνικά βιβλία μὲ σχέδια ἀπλά καὶ κατανοητά, ἐνῶ τὰ ἐγχειρίδια μας εἶναι ξηρά, ἀποκρουστικά, σχολαστικά, χωρὶς ὁμορφιά, χωρὶς νὰ τραβοῦνε τοὺς μικροὺς καὶ τοὺς μεγάλους. Ἐκεῖ οἱ ἐφευρέσεις καὶ τῶν ἀπλῶν ἐργατῶν καὶ γεωργῶν ἀκόμα εἶναι ἀφθονες καὶ τὰ προϊόντα τους πλημμυρίζουν τὴν ἀγορὰ καὶ κινεῖν τὸ θαυμασμὸ τοῦ κόσμου.

Ἀπ' ὅλα αὐτὰ καταδείχεται ἡ ἀναγκαιότητα τῆς τεχνικῆς ἀγωγῆς τῶν παιδιῶν μας. Τὸ χέρι, ἡ τεχνικὴ δεξιότητά του πρέπει νὰ γίνῃ μέλημά μας σοβαρὸ καὶ πρῶτο. Εἶναι πολλοὶ πὺν λένε : ἐμεῖς ἐδῶ δὲν ἔχομε τὰ μέσα. Θέλουν ὄργανα Γεωμετρίας, Φυσικῆς καὶ Χημείας, Ἱερογραφίας καὶ Χειροτεχνίας ἔτοιμα νὰ τὰ στήσουν εὐκολα-εὐκολα καὶ νὰ πὺν δυὸ λόγια καὶ τίποτε ἄλλο. Ὅχι! ὅλα μόνον τους τὰ παιδιά μὲ τὸ δάσκαλο νὰ τὰ κάνουν! ὅλα ὅσα γίνονται μὲ ἀπλά ἐργαλεῖα, μὲ τὴν ἴδια τὴν ἐπινόηση καὶ ἐφευρετικότητα τους. Τότε ἐξελίσσονται οἱ τεχνικὰς δυνάμεις καὶ δεξιότητες, ὅταν τὸ κάθε τι, ὄργανο ἢ ἐργαλεῖο ἢ εὐρημα τεχνικὸ ἢ ἐπιστημονικὸ, βγῇ ἀπὸ μιὰ σχολικὴ ἀνάγκη, εὐκαιρικῇ, τοπικῇ ἢ χρονικῇ, πὺν ζητεῖ νὰ ἱκανοποιήσῃ κάποιο σκοπὸ βγαλμένο μέσα ἀπὸ τὴ ζωὴ καὶ τὴν πλοκὴ τῆς. Τότε δξύνεται τὸ πνεῦμα τοῦ παιδιοῦ, ἡ κρίσις, τὸ γούστο του, ἀσκούνται οἱ δεξιότητες τοῦ χεροῦ πὺν θὰ χρειαστοῦν στὴ βιοπάλη. Ὅταν τὸ παιδί μαθαίνῃ αὐτενεργὰ νὰ χειρίζεται εὐκολα καὶ ἐπιδέξια τὰ ἐργαλεῖα, πὺν ἔχουν ἐξυπνάδα, γιὰτὶ βγῆκαν ἀπὸ τὸ νύαλὸ ἐφευρετικῶν ἀνθρώπων τοῦ παρελθόντος, ὄχι μόνον μπαίνει στὸ βαθύτερο νόημα τοῦ ἀπέραντου ὕλικου μας πολιτισμοῦ, ἀλλὰ ἐκτιμᾷ καὶ ἐγγνωμονεῖ τοὺς στυλοβάτες του καὶ θαυμάζει καὶ χαίρεται τὰ ἔργα τους πὺν ἐξυπηρετοῦν ἑκατομμύρια ἀνθρώπων. Κάθε ἐργαλεῖο, μηχανήμα ἢ συσκευὴ ἐκφράζει σκέψη βαθειά, αὐτὴ τὴν ψυχὴ τοῦ ἐφευρέτη του. Κάθε ἀνακάλυψη, πὺν ἔσωσε τὸν ἀνθρώπο ἀπὸ τοὺς κινδύνους τῆς Φύσης, δείχνει τὴν ἀξία ἐκείνων πὺν τὴν ἔκαναν. Εἶναι οἱ θεοὶ τοῦ πολιτισμοῦ, αὐτοὶ πὺν δίνουν στὸ παιδί διὰ μέσον τῶν ἔργων τους κρίσις, μόρφωση καὶ ἀνθρωπισμὸ, χαρὰ καὶ ἀπόλαυσις τῆς κίνησης τοῦ πνεύματος καὶ τοῦ σώματος του.

Ἀπὸ τὰ ἀπλά τεχνικά ἔργα του τὸ παιδί καὶ ἀπὸ τὴ λειτουργία τους φτάνει μὲ τὴ σκέψη στοὺς φυσικοὺς καὶ τεχνικοὺς νόμους, σὲ ἔννοιες καὶ ἰδέες χεροπιαστές, καὶ ὄχι σὲ ἄδειες λέξεις χωρὶς νόημα. Ὁ δάσκαλος ἐξηγῶντας ἕνα αὐτοκίνητο π.χ., ἀποκαλύπτει τὴν ἐξυπνάδα καὶ συνέπεια κάθε τμήματος, μέχρι καὶ τῆς μικρότερης του βίδας, τὴν ἀσφάλεια ἀπὸ κάθε κίνδυνον στὴν κίνησή του καὶ δείχνει πόσο πρέπει νὰ εἴμαστε ἐγγνωμονεῖς σὲ κείνους πὺν ἔπαισαν μάρτυρες τῆς τεχνικῆς γιὰ τὴν πρόδο τοῦ πολιτισμοῦ μας. Ἐπείσαν στὴ μάχη τῆς προόδου καὶ τῆς προκοπῆς. Σ' ὅλα τὰ προϊόντα τῆς τεχνικῆς σαρκώνονται ἰδέες πὺν ἀπασχόλησαν τὸν ἀνθρώπο αἰῶνες, ἰδέες πὺν δυναμώνουν τὸ χαρακτήρα καὶ τὴ βούλησι τῶν παιδιῶν, γιὰ νὰ ἐργάζονται γιὰ τὸ καλὸ τους, καθὼς καὶ γιὰ τὸ καλὸ τῆς κοινωνίας καὶ τῆς Πατρίδας. Ὅταν τὸ παιδί μορφώνεται τεχνικὰ μέσα στὰ ἐργαστήρια καὶ στὰ ἀγροκτῆματα τοῦ σχολείου, σοβαρεύεται, πειθαρχεῖ στοὺς νόμους τῆς ὕλης καὶ τῆς ἐνέργειας, καὶ μαθαίνει ὅτι χωρὶς τὴν πειθαρχίαν πρὸς αὐτοὺς καταστρέφεται, χάνεται ὁ ἀνθρώπος.

Ὁ καλὸς δάσκαλος πὺν θέλει νὰ προσφέρῃ τεχνικὴν ἀγωγή στὰ παιδιά του, δὲν δυσκολεύεται νὰ βρῇ τὰ μέσα γιὰ τὴν ἐργασία του. Αὐτὰ τοῦ τὰ δίνει τὸ ἴδιο τὸ παιδί καὶ τὸ περιβάλλον τῆς στενωτέρης του Πατρίδας. Μὲ τὴς ὁδηγίες του τὸ παιδί μπορεῖ νὰ κατασκευάσῃ πλαίσια φωτογραφιῶν, στηρίγματα αὐγῶν καὶ ἐπιπαιδιῶν, κιβωτιᾶκια γιὰ τὰ σχολικὰ εἶδη μὲ χρῆσι τῆς ὀρθῆς γωνίας καὶ ἄλλων ἐργαστολῶν, κασετίνες, σκαμνάκια, καρεκλάκια, τραπέζια, κοντάλια καὶ πηροῦνια ξύλινα. Προσέχει τοὺς μαραγκοὺς καὶ ἐπιπλοποιούς, τοὺς σιδηρουργοὺς, κτίστες, γεωργούς, πτηνοτρόφους, μελισσοτρόφους καὶ βλέπει τὴν τεχνικὴν τους ἀπασχόλησι. Παρατηρεῖ τὴς διάφορες διαφημίσεις ἐδῶ καὶ ἐκεῖ, τὴς ταμπέλες τῶν καταστημάτων, τὴς βιτρίνες, τὰ ἐργαστήρια καὶ ἐργοστάσια (σὲ ἐπισκέψεις καὶ ἐκδρομὰς) καὶ ἐμπνέεται χίλιες δυὸ ἐργασίες καὶ πρότυπα τεχνικῆς ἐργασίας. Δίνει μόνον τοῦ τὸ παιδί τοῦ σχολείου

τὰ βιβλία του, στερεώνει μὲ περίβλημα τὰ τετράδιά του, κάνει κοτέτσι γιὰ τὶς κότες τοῦ σπιτιοῦ του καὶ τὰ κουνέλια, χτίζει τοίχους προστατευτικὸν στὸν κήπο καὶ τὸ χωράφι του, κάνει σὲ μικρογραφία ἀνάγλυφο τὸ σπίτι του ἢ τὸ χωριὸ μὲ τὸ περιβάλλον του καὶ πολλὰ ἄλλα πράγματα.

Ὁ χρόνος τῆς τεχνικῆς ἀσκήσεως καὶ ἀγωγῆς θὰ βρεθῇ. Γιὰ τὰ ὀλιγοτάξια δημοτικὰ εἶναι ἡ ἰδανικώτερη ἀπασχόληση. Τὰ τεχνικὰ μαθήματα ἔχουν πολὺ μεγάλη σημασία. Τὸ νέο πρόγραμμά μας πρέπει νὰ τοὺς δώσῃ πλατεῖα ἔκταση, γιατί μὲ αὐτὰ τὸ νέο μας σχολεῖο θὰ γίνῃ σχολεῖο ἐργασίας πραγματικὸ καὶ θὰ ἀνοίξῃ νέα ἐποχὴ στὴ νεοελληνικὴ ζωή, ποὺ θέλει τεχνικὴ ἀναμόρφωση, τεχνικὴ εἰδίκευση μὲ ἐπαγγελματικὸ προσανατολισμὸ σὲ εἰδικὰ σχολεῖα, ὅπως τόνισε πρὸ καιροῦ σὲ κύριο ἄρθρο του τὸ περιοδικό μας «Παιδεία καὶ Ζωή».

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΓΚΡΟΖΑΣ

ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΔΙΑΣΠΟΡΑΣ

Ἡ ὁμόγλωσση Στοιχειώδης Ἐκπαίδευσις τῆς Πόλης. Στατιστικὰ δεδομένα καὶ πορίσματα.

Σὲ χρόνια παλαιότερα καὶ μὲ τὴν εὐκαιρίαν κάποιων ἀναμνηστικῶν ἢ περιοδικῶν ἐκδόσεων (Ἡμερολόγια, Λευκώματα, Ἀπολογισμοί, διάφορα περιοδικὰ κ.τ.λ.) συνηθιζόταν νὰ δίνωνται σ' εὐρύτερη δημοσιότητα ἕνα σωρὸ ἐνδιαφέροντα στοιχεῖα ἀναφερόμενα στὶς πολλαπλὲς κοινωνικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ ἀποδήμου Ἑλληνισμοῦ, γιὰ ν' ἀποτελέσουν οἱ κοινοποιούμενοι ἀριθμοὶ μὲ τὴν εὐγλωττη μαρτυρία τοὺς κοινὴ συνείδηση καὶ νὰ σταθοῦν ἀφορμὴ μελέτης καὶ συμπερασμάτων στὸν εἰδικὸ ἐρευνητὴ. Δυστυχῶς σήμερα καὶ ἡ συνήθεια αὕτη—ἐκεῖ τουλάχιστον ὅπου δὲν ἐπεκτείνεται ἡ κρατικὴ πρόνοια καὶ ἐπιβολὴ—ἔχει ξεπερασθῇ, καὶ ἔτσι στοὺς πολλοὺς μένουν ἄγνωστα πάμπολλα στοιχεῖα ποὺ ἡ ἀνακοίνωσή τους καὶ μόνη θὰ ἦταν ἱκανὴ ἀπὸ τὴ μιὰ μεριά νὰ δώσῃ τὸ ὕλικὸ τὸ ἀπαραίτητο στὸ μελλοντικὸ τοπικὸ ἢ γενικὸ σχεδιάσμα τῆς ὁμόγλωσσης ἐκπαιδευτικῆς μας ἱστορίας, καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλαν νὰ γεννήσῃ ἕνα σωρὸ σκέψεις, νὰ

ώθῃ σὲ πολλὰς ἀναθεωρήσεις καὶ νὰ συντελέσῃ στὸ νὰ παίρνωται ὀρθές, συγχρονισμένες καὶ προπαντὸς οἱ πιὸ ἐνδεδειγμένες σὲ κάθε εἰδικὴ περίπτωση ἀποφάσεις.

Τέτοιας ὕφους καὶ σημασίας στοιχεῖα εἶναι χωρὶς ἀμφιβολία καὶ τὰ σύγχρονα στατιστικὰ δεδομένα τῆς ὁμόγλωσσης παιδείας τῆς Πόλης ποὺ, ἂν στὸ Ὑπουργεῖο Ἑθνικῆς Παιδείας τῆς Τουρκίας εἶναι πασίγνωστα ἐξαιτίας τῆς θαυμαστῆς ὁργανωμένης στατιστικῆς τοῦ ὑπηρεσίας, γι' αὐτοὺς κυρίως ποὺ τάχθηκαν νὰ ἐποπτεύουν καὶ νὰ κατευθύνουν τὴν Παιδεία αὕτη μένουν πέρα ὡς πέρα ἄγνωστα, μὲ ἀποτέλεσμα πολλὰς ἀπὸ τὶς ἀποφάσεις τοὺς νὰ εἶναι βεβιασμένες καὶ σπασμωδικές, καὶ μὲ τὴ στενότητα, τὴ μονομέρεια καὶ τὴν ἀνεδαφικότητά τους νὰ βλάπτουν ἀνεπανόρθωτα στὴ βάση καὶ στὸ σύνολό της τὴν ὅλη ἐκπαιδευτικὴ ὑπόθεση τῆς Πόλης. Γιὰ τοὺς λόγους αὐτοὺς δὲν νομίζουμε πὼς εἶναι περιττὸ ἢ καὶ πάρεργο νὰ δημοσιευτῇ ὁ παρακάτω συνοπτικὸς στατιστικὸς πίνακας ποὺ ἀφορᾷ ἐδῶ εἰδικὰ τὴ Στοιχειώδη Ἐκπαίδευση τοῦ σχολικοῦ ἔτους 1951-52 καὶ νὰ συμπληρωθῇ ὁ πίνακας αὐτὸς μὲ τὰ πορίσματα καὶ τὶς παρατηρήσεις ποὺ ὁ ἴδιος ὑπαγορεύει. Ἰδοὺ πρῶτα ὁ πίνακας :

ΣΧΟΛΕΙΑ	Ἀρ. τάξεων	Μαθητὲς	Μαθητὴρ.	Διδ /λοι	Διδ /σες	Γεν. ἄθροισμα Μαθ. Διδ /λων Παρατ.		
1) Ζάππειον	6 τάξ.	105	181	1	8	286	9	Μ ⁽¹⁾
2) Κεντρικὸν	6 τάξ.	143	191	—	8	334	8	Μ
3) Φερίκιοι	6 τάξ.	132	114	2	8	246	10	Μ
4) Κουρτουλούς ...	6 τάξ.	175	163	2	5	338	7	Μ
5) Εὐαγγελίστρια ..	5 τάξ.	75	64	1	4	139	5	Μ

1. Μ. = Μεικτό. Π. = Παρθενγωγεῖο. Λ. = Ἀρρεναγωγεῖο. Ἰδ. = Ἰδιωτικόν.

ΣΧΟΛΕΙΑ	Ἀρ. τάξεων	Μαθητές	Μαθητρ.	Διδ/λοι	Διδ/σες	Γεν. ἄθροισμα Μαθ. Διδ/λων	Παρατ.
6) Γαλατᾶ	6 τάξ.	100	105	2	4	205	6 M
7) Μπεσικτᾶς	5 τάξ.	16	14	—	3	30	3 M
8) Μ. Ρεῦμα	6 τάξ.	86	64	—	7	150	7 M
9) Βαφεοχώριον ...	6 τάξ.	18	17	—	3	35	3 M
10) Νεοχώριον	6 τάξ.	54	36	1	3	90	4 M
11) Θεραπεῖα	6 τάξ.	24	26	—	3	50	3 M
12) Μπουγιούκδερε .	6 τάξ.	21	27	—	2	48	2 M
13) Τσεγκέλκιοι	6 τάξ.	16	18	—	3	34	3 M
14) Κανδυλλί	5 τάξ.	9	6	—	2	15	2 M
15) Κουσκουντζούκι..	5 τάξ.	29	19	—	3	48	3 M
16) Σκούταρι.....	6 τάξ.	43	27	—	5	70	5 M
17) Χαλκηδών.....	6 τάξ.	82	66	3	5	148	8 M
18) Γελδεγερμέν	3 τάξ.	14	14	—	2	28	2 M
19) Καλαμίς	3 τάξ.	6	11	—	1	17	1 M
20) Ἀντιγόνη	5 τάξ.	12	19	—	2	31	2 M
21) Χάλκη	6 τάξ.	30	36	2	2	66	4 M
22) Πρίγκηπος	6 τάξ.	54	52	2	3	106	5 M
23) Τζιμπαλή	4 τάξ.	9	9	—	2	18	2 M
24) Ἰωακείμειον ...	2 τάξ.	—	44	—	3	44	3 Π
25) Μαράσλειος.....	4 τάξ.	38	36	1	2	74	3 M
26) Μ. Γένους Σχολή. 2	τάξ.	38	—	2	1	38	3 A
27) Βαλατᾶς.....	4 τάξ.	38	43	1	2	81	3 M
28) Εὐλόπορτα	3 τάξ.	9	17	—	2	26	2 M

ΣΧΟΛΕΙΑ	Ἀρ. τάξεων	Μαθητές	Μαθητρ.	Διδ/λοι	Διδ/σες	Γεν. ἄθροισμα Μαθ. Διδ/λων	Παρατ.
29) Ἐδιρνεκάπου	4 τάξ.	34	27	—	3	61	3 M
30) Χάσκιιοι	3 τάξ.	8	6	—	2	14	2 M
31) Κοντοσκάλλι.....	6 τάξ.	54	49	3	4	103	7 M
32) Βλάχκα	6 τάξ.	36	46	2	4	82	6 M
33) Ὑψωμαθεῖα	6 τάξ.	98	92	2	4	190	6 M
34) Μακροχώριον ...	6 τάξ.	48	42	2	4	90	6 M
35) Ἀγ. Στέφανος ..	6 τάξ.	15	26	—	3	41	3 M
36) Ὀρτάκιοι.....	4 τάξ.	25	14	—	3	39	3 M
37) Ζωγράφειον	3 τάξ.	77	—	4	1	77	5 A
38) Ἀγ. Κων/τίνος .	6 τάξ.	163	121	4	4	284	8 M
39) Ἀἰναλή Τσεσμέ..	6 τάξ.	136	135	4	6	271	10 M
40) Νανέ	4 τάξ.	74	55	1	5	129	6 M
41) Ἀγ. Τριάς	4 τάξ.	54	39	2	3	93	5 M
42) Τ. Βαρείδου	6 τάξ.	104	72	4	10	176	11 M. Ἰδ.
43) Ὀρφανοτροφεῖον	6 τάξ.	70	44	3	3	114	6 M
44) Βεβέκιον	3 τάξ.	9	9	—	2	18	2 M
Γενικό ἄθροισμα		2.381	2.196	48	159	4.577	207
45) Νηπιαγωγεῖον Κεντρικοῦ ...	1 τάξ.	18	15	—	1	33	1

Τώρα τὰ πορίσματα καὶ οἱ παρατηρήσεις μας.

1. Οἱ ἀριθμοὶ αὐτοὶ ἀφοροῦν τὰ 44 ὁμόγλωσσα Δημοτικά σχολεῖα τῆς Πόλης. Μένουν ἔξω ἀπὸ τὸν παραπάνω πίνακα ἡ προπαγανδιστικὴ σχολὴ τῶν Οὐνιτῶν «Ὁδηγήτρια», ποὺ ἐκτὸς ἀπὸ τὰ παῖδιά τῶν μεικτῶν γάμων καὶ τῶν Λεβαντίνων ἔχει παρασύρει καὶ ἀρκετὰ φτωχὰ ρωμιόπαιδα, ἡ Νυκτερινὴ Ἀστικὴ Σχολὴ Ζωγραφείου καὶ τὰ Σχολεῖα φυ-

σικὰ τῆς Ἰμβρου καὶ τῆς Τενέδου ποὺ σὲ ἀριθμὸ μαθητῶν παρουσιάζουν ἐξαιρετικὴν ἀκμὴ.

2. Ἀπὸ τὰ 44 σχολικὰ κτίρια τὰ περισσότερα βρίσκονται σὲ καλὴν ὁπωσδήποτε κατάστασιν, μὲ ὀλοφάνερη τὴν τάσιν μερικὰ ἀπ' αὐτὰ τμηματικὰ ἢ καὶ συνολικὰ καὶ ὅσο εἶναι δυνατόν νὰ διαρρυθμιστοῦν σύμφωνα μὲ τὰ σύγχρονα παιδαγωγικά δομικὰ δεδομένα. Ἡ ἀνακαινιστικὴ αὐτὴ ὁμῶς τάσις πολὺ λίγες

Νεοελληνική Σύνταξις (Ἰ. Ἀχ. Τζαρτζάνου)

Με τὴν ἐκδόσιν τοῦ Β' τόμου τοῦ βιβλίου (Νεοελληνικὴ Σύνταξις) τοῦ Ἀχιλλέου Α. Τζαρτζάνου, πού καλλιτεχνικά καὶ με μεγάλη ἐπιμέλεια τυπώθηκε καὶ δόθηκε ἥδη στὴν κυκλοφορία ἀπὸ τὸν «Ὁργανισμό» Ἐκδόσεως Σχολικῶν Βιβλίων, δόξαζονται ἕνα σύγγραμμα μεγάλῃς ἐπιστημονικῆς καὶ ἐθνικῆς σημασίας. Ὑπῆρξε, ὅπως γνωρίζομε, τὸ κύριον ἔργον τῆς ζωῆς τοῦ μακαρίτη Τζαρτζάνου πού καὶ ὡς γλωσσολόγος ἐρευνήθη καὶ ὡς ἐκπαιδευτικὸς πρόσφερε μεγάλες ὑπηρεσίας στὸν τόπον μας. Ἡμεγαλύτερη εἶναι ἀναμφισβήτητα αὐτοὶ οἱ δύο τόμοι τοῦ Συντακικοῦ τῆς Νεοελληνικῆς, ὅπου με ἐξαιρετικὴ ἐπιμέλεια καὶ ὀξυδέρκεια συγγραμμώθηκαν καὶ κατατάχθηκαν συστηματικὰ οἱ συντακτικοὶ τύποι καὶ κανόνες τῆς κοινῆς Δημοτικῆς. Τοῦτο γίνεται γιὰ πρώτη φορὰ (τὸ ἔργον εἶναι ἀνάπτυξιν σὲ δύο τόμους μιᾶς παλαιότερης καὶ συνοπτικότερης ἐργασίας τοῦ Ἰδίου τοῦ συγγραφέα) καί, ἐκτός ἀπὸ τὴν ἄλλην ἐπιστημονικὴν καὶ διδακτικὴν σημασίαν πού ἔχει ἡ συγγραφή, ἔρχεται νὰ ἀποδείξῃ μὲ τρόπο ὀριστικὸν καὶ ἀνεπίδεκτον ἀμφιβολίας σὲ ὅσους (ἀπὸ ἄγνοια ἢ κακοπιστίας) ἐξακολουθοῦν νὰ τὸ ἀμφισβητοῦν, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα τοῦ Ἑθνικοῦ οὗτε μωσαϊκῶν ἀνόμενων διαλέκτων εἶναι οὔτε «ἐξέφραγον ἀμπελῖν» ὅπου μπορεῖ νὰ κινεῖται ἐλεύθερα κάθε καπρίτσι τῆς αὐθαρεσίας. Προτὶν μακρᾶς ἱστορικῆς ἐξέλιξης μιᾶς ἀπὸ τίς τελειότερες γλώσσας τοῦ κόσμου, τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς, ἡ Δημοτικὴ μας, ὅπως κάθε καλλιεργημένη γλῶσσα ἔχει καὶ αὕτὴ τὴ γραμματικὴ καὶ τὴ συντακτικὴν πειθαρχίαν της. Μόνον ὅσοι ἀπὸ ἀμάθεια ἢ πάθος τυφλοὶ δὲν ἐννοοῦν νὰ παραδεχτοῦν τὴν ἀλήθειαν, μποροῦν ἀκόμη νὰ ἰσχυρίζονται τὸ ἀντίθετον, χωρὶς νὰ συναισθάνονται ὅτι με αὐτὸ τὸν ἰσχυρισμὸν τους ἐκτοξεύουν κατὰ τοῦ ἔθνους μας βαρεῖα καὶ ἀδικηβρῖσις : ὅτι ἐκβαρβαρωμένον τάχα ἀπὸ τὰ ἱστορικὰ του δεινὰ μιλεῖ σήμερα μὴ γλῶσσα γραμματικὰ ἀνόμωλ καὶ συντακτικὰ ἄμορφον. Ἐπεὶ πάντως νὰ τὸ καταντήσουν ὅσοι ἐπιμένουν νὰ τοῦ νοθεύουν μέσῃ στὰ σχολεῖα τὸ ἐκφραστικὸν του ὄργανον καὶ νὰ ἀδυνατίζουν τὸ γλωσσικὸν του αἰσθημα.

Μαζί με τη «Γραμματική της Δημοτικής» του Τριανταφυλλίδη το «Συντακτικό της Δημοτικής» του Τζαρτζάνου αποτελεί θησαυρόν ανέκτιστο γιά τήν παιδεία μας και πρέπει να γίνει εύκολοιπ κάθε μορφωμένου άνθρωπου. Ιδίως όλων τών εκπαιδευτικών μας, Δημοτικών και Μέσης. Το Έθνος θά διατηρήσει στή μνήμη του μέ βαθύτατη εύγνωμοσύνη τό όνομα τών αν-θρώπων που με τόσην αὐτοθυσία ἐμάχισαν γιά νά γράψουν και νά παραδώσουν στους νέους τή Γραμματική και τό Συντακτικό τής μόνης

γνήσιας σήμερα, τῆς ζωντανῆς γλώσσας του
τῆς Δημοτικῆς.

Ε. Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Συνταγή για ένα βιβλίο

Με αὐτὸ τὸν τίτλο ὁ κ. Π α Ὑ λ ο ς Π α λ α ι ο λ ὸ γ ο ς ἐδημοσίευσε στὴν ἀθηναϊκὴ ἐφημερίδα «Βῆμα» (20ῆς Ὀκτωβρίου 1953) πολὺ στοιχασιλικὴ παρατηρήσεις γὰρ τὸ περιεχόμενον τῶν σχολικῶν μας ᾿Αναγνωστικῶν. Ἀπὸ τὸ χρονογράφημα τοῦ κ. Παλαιολόγου παραθέτομε τὴν ἐντέτομένην περικοπὴν ποὺ κατὰ τὴ γνώμην μας θέτει με πολλὴν τὴν δευδερξίαν καὶ εὐστοχίαν τὸ ζήτημα στὴν ὁρθεὶν βάση :

(«Θά ἦταν μάλλον καιρὸς νὰ δοῦμε ἀπὸ μιὰ ἄλλη πλευρὰ τὸ βιβλίον τοῦ σχολείου. Καμιά ἀπὸ τὶς φωτεινές σελίδες μας νὰ μὴ καλυφθῇ. Ἄλλὰ καὶ κανένα ἀπὸ τὰ ἀδύνατα σημεῖα μας νὰ μὴ συσκοτιζέται. Νὰ μὴ μᾶς τοποθετῇ τὸ βιβλίον κάτω ἀπὸ κανένα. Ἄλλὰ οὕτε καὶ πάνω ἀπὸ κανένα νὰ μᾶς τοποθετῇ. Τὸ πρῶτον θὰ μᾶς γέμειζε μὲ τὸ συμπληγμα τῆς κατοπερότητάς. Τὸ δεῦτερον καλλιιεργεῖ τὴν ἐπαρση—ἄνθος τοῦ κακοῦ ποῦ εὐδοκίμει στὸν ἐθνικὸ μᾶς κήπο. Ἐνα προσεγιομένο Ἀναγνωστικὸν θάλεγε στὰ παιδιὰ ὅσα λέμε κάπου κάπου μὲ τὸ στόμα οἱ μεγάλοι, ἀλλὰ ποῦ οὕτε δικὴ μας πίστη ἔγιναν ποτέ. Θὰ τοὺς ἔλεγε ὅτι δὲν ἔχουν τὴ δικὴ μας ὑπογραφή τὰ ἔργα τῶν προγόνων, γιὰ νὰπαί ρόμαστε καὶ ν' ἀναπαυόμαστε πάνω σὲ ξένες δάφνες. Τὸ ἔνδοξο παρελθὸν περισσότερον ἐπιφορτίζει παρὰ ἐξυπηρετεῖ τὸ παρόν. Ἄν ἐνίσχυν τὸν Τουρισμὸ, φορτῶνει ὅμως τοὺς συγχρόνους μὲ τὸ συντριπτικὸν βάρος τῶν συγκρίσεων. Ἐχει μεγαλύτερες ἀξιώσεις κανεὶς ἀπὸ μιὰ χώρα ποῦ στεφανώνει ὁ Παρθενώνας, παρὰ ἀπὸ μιὰν ἄλλην μὲ ἄγραφες τὶς σελίδες τῆς ἱστορίας τῆς. Καὶ συμβαίνει—θὰ σημειῶνε τὸ βιβλίον—ἔμεῖς μὲ τὶς βαρύτερες ὑποχρεώσεις καὶ μὲ τὸν ἄγνον βράχον μας, ἀντὶ νὰ δουλεύουμε διπλὰ ἀπὸ τοὺς ἄλλους, νὰ καταβάλλουμε μικρότερη προσπάθεια ἀπὸ λαοὺς ποῦ καὶ πλούσιοι εἶναι καὶ τὸ παρελθὸν δὲν τοὺς ἔχει ἐπιβαρύνει μὲ ὀφειλές.

Δὲ θὰ ἦταν σπατάλη περιττοῦ χώρου ἀν ἀφιέ-
ρανε καὶ στὴν ἀγωγή τὸ σχολικὸ βιβλίον με-
ρικὲς ἀπὸ τῆς σελίδος του. Ἡ φτώχεια ποῦ ἐπι-
καλοῦμαστε δὲν εἶναι ἀρετὴ δικαιολογία γιὰ
τὴν κακὴ ἀνατροφή. Φτωχοὶ εἶναι καὶ οἱ Κερκυ-
ραῖοι, φτωχοὶ εἶναι καὶ οἱ Ζακυνθῖνοι. Τοὺς
βλέπετε ὅμως καὶ ἡμερεύετε. Οἱ κακοὶ τρόποι,
ἡ τραχύτητα στὴ συμπεριφορὰ κάνουν πῶς σκλη-
ρὴ τὴ δύσκολη ζωὴ μας.

Θὰ προσπαθοῦσε ἀκόμα τὸ βιβλίον νὰ διδάξη

στά Ἑλληνόπουλα αὐτὸ ποῦ δὲν ἔμαθαν σὲ μᾶς :
ὅτι μέσα στὴν Ἑλληνική καὶ στὴν παγκόσμια
ζωὴ δὲν ἔμαστε μονάδες ἀτόνους, γιὰ νὰ
ἐνεργοῦμε ἐρήμην τῆς ὁλότητας. Μόρια τοῦ
συνόλου, ταλαιπωροῦμε καὶ ταλαιπωροῦμαστε,
ὅταν, νοσηρὰ ἀτομικιστές, περὰ ἀπὸ τὴ προκο-
πὴ τῆς κοινότητας βλέπομεν τὴ προκοπὴ μας.

Πόσα δε θα είχε ακόμη να μάς μάθω το σχολικό βιβλίο, αν εκείνοι που δίνουν τη συνταγή για την κατασκευή του, είχαν συλλάβει το Έλληνικό θέμα και οι έκτελεστές της συνταγής, ήταν συγγραφείς με πνοή και με πάλαντοι.

Ἀπ' ὅσα μᾶς γράφουν

Ἡ γλῶσσα τῶν Ἀναγνωστικῶν

Αὐτὴ ἡ διελευστίδα μεταξύ δημοτικῆς καὶ καθαρευουσας γιὰ τὴ γλώσσα τῶν Ἀναγνωστικῶν τοῦ Δημοτικοῦ μού φαίνεται μάταιος κόπος γιὰ τὴν ἐπιτυχία τοῦ σκοποῦ μας. Κἂν καθαρίσουμε τ' Ἀναγνωστικά ἀπὸ ὅλα τὰ καθαρευουσανικά στοιχεῖα, κἂν διαχετεύσουμε σ' αὐτὰ ὅσα θέλουμε ἀπ' τὴν ἀρχαία καὶ τὴ λογία παράδοση, δὲν θὰ κατορθώσουμε μ' αὐτὸ μόνον νὰ δώσουμε στὸ μαθητὴ τὸ γλωσσικὸ ὄργανον ποὺ ποθοῦμε, ἀν δὲ βροῦμε τὸ κατὰλληλον σύστημα γιὰ τὴν κατὰκτηση τῆς γλώσσας. Γιατὶ τώρα σύμφωνον μὲ τὸ ἐπίσημον πρόγραμμα καὶ τὸ σύστημα ποὺ κρατεῖ αἰῶνες ὡς γλώσσα ἡ Ἑλληνικὴ δὲν διδάσκονται στὰ Ἑλληνικά σχολεῖα, οὔτε στὸ Δημοτικόν, οὔτε στὸ Γυμνάσιον, οὔτε ἡ δημοτικὴ, οὔτε ἡ καθαρευουσα, οὔτε τὴ συνέχεια ἡ ἀρχαία. Διδάσκονται ἐπιμόνως Ἑλληνικά. Διδάσκονται λέξεις, λέξεις καὶ μόνον λέξεις.

λ' ἐξ εἰς.
 Ὁ Ἑλληνικὸς λαὸς κατ' εὐτυχῇ συγκυρίαν
 δημιούργησε μιὰ γλώσσα ἀρμονικώτατη, τὴν
 καλλιέργησε μὲ νοικοκυρσώνην, τῆς ἔδωσε σα-
 φήνεια καὶ κάλλος μὲ ἔξοχα ἔργα ἔμμετρα καὶ
 πεζά. Τὴν μάθαιναν τὰ παιδιά του μὲ τὰ ἔπη
 τοῦ Ὁμήρου, τοῦ Τυρταίου καὶ τὰ τραγούδια, ἀ-
 κοῦντας στὶς παλαιστρες καὶ τὰ σχολεῖα σοφί-
 στῶν καὶ φιλοσόφων συζητήσεις, παρακολου-
 θῶντας στὴν ἐκκλησίᾳ πολιτικῶν καὶ ρητόρων
 ἀγορεύσεις. Ἐτοῦ παραδόθηκε στους μεταγε-
 νεστέρους ἕνα ἀπαράμιλλο θαῦμα γλώσσας.

Κάποτε, πολύ πριν, έβγαλαν
 λοσφήσουν πάνω στη γλώσσα αυτή, έβαλαν
 κάτω τις λέξεις της, τις τακτοποίησαν κατά
 συγγένεια και ομοιότητα τύπων, παρτήρησαν
 γένυ, χρόνους, έγκλίσεις, μάς έδωσαν αυτό που
 το ύλικο σε συστήματα, και Συντακτικό. Αυτό
 ονομάζουμε Γραμματική και Συντακτικό. Αυτό
 τη συστηματοποιημένη μορφή του γλωσσικού
 υλικού, το γυμνό ξεφλουδιμένο χωρίς ευφρό
 νη και ψυχή σκελετό της γλώσσας, παίρνουμε έ
 μες ώς άρεστηρία για να διδάξουμε στα παιδιά
 μας την άθαστη... Ελληνική γλώσσα...

Καὶ ἀπὸ τὰ πρῶτα θρανία πρέπει νὰ μαθαί-
νουν τὰ παιδιὰ ἀό λύκος, τοῦ λύκου, τὸν λύκον

ὦ λύκε...» «τρέχω, τρέχεις, τρέχει...» ὅχι τις λέξεις, ξεύρουν τις λέξεις, ἀλλὰ πρέπει νὰ μάθουν νὰ τις ἀπαγγέλλουν μὲ τὴν ἀκατανόητη αὐτὴ σειρά. Καὶ εἶδα ἐν μέσais Ἀθηναῖς Ἀλκυειάρχην ποὺ σκαμάτησε στὸ διάδρομο μαθητῆ μικρὸ καὶ ζήτησε νὰ τοῦ κλίνει τὸ ἄνθρωπον. Στάθηκε προσοχὴν ὁ μικρὸς καὶ εἶπεν ἀπνευστὶ τὸ μάθημα. Καὶ ὅταν ἐφθασε στὸ «ὦ ἄνθρωποι», ἀκούσθηκεν ὁ λυκειάρχης («καὶ τώρα ἀνάποδα») καὶ ὁ μικρὸς «ὦ ἄνθρωποι, τοὺς ἀνθρώπους... ὁ ἄνθρωπος» καὶ πῆρε τὸ εὖγε, καὶ ἱκανοποιήθηκε ὁ γονιὸς γιατί μάθαινε ὁ γιὸς του Ἑλληνικά.

Και ακολουθούν μετὰ τὰ δμαλὰ τὰ ἀνώμαλα, κανόνες καὶ ἐξαιρέσεις, ἀτέλειωτοι τεχνικοὶ ὅροι. Σὲ καινούργιο βιβλίον Γραμματικῆς γιὰ τὴν Γ' τάξιν, πού τ' ἀγοράζουν σήμερα μὲ λαχτάρα οἱ μικροί, βλέπω πίνακα δασυνομένων λέξεων (105 τὸν ἀριθμὸν— αἵρεσις, ἀλίπαστο, ἀφή, ἔλος, ἔλος, ἡνία, ἱλαρός, ἱμάτιο, ὄρωσι κτλ.) καὶ ἐξήγησιν τῶν τεχνικῶν ὀρων, διάθεσιν τοῦ ῥήματος, ἐγκλίσεις κτλ. "Ἄλλοτε μαθαίναμε ὥς ἐξαιρέση καὶ (απλὴν τῶν χρήστων, χλοῦνων, ἐτήσιων καὶ τοῦ ἡλικιῶν ἀφῶων). Ἦταν μακρὰ σχολικὴ παράδοσι!

Και προχωρώντας στις γυμνασιακές τάξεις
δεν θα μείνει λέξη ή τύπος που δε θα τεχνολο-
γηθεί και εξετασθεί, πώς και γιατί τονίζεται
τοῦτο ἔτσι και ὅχι ἄλλοιῶς, πώς τὸ βασιλῆος
ἔγινε βασιλέως, πὺς ἔγινε τὸ πατράσι, τὸ λυμέσι,
πὺς κλίνεται τὸ ἄλλως, ὁμαλά και ἀνώμαλά, τὸ
ἡμιφίεννυμι, τὸ ἡμπεσχόμεν, ὁ δωρικὸς μέλλων
ὁ ἀολικὸς ἄριστος, πὺς συντάσσονται αἱ
προθέσεις, τὸ χρώμα, τὸ ἄρτι κτλ. κτλ. Ἀφθο-
νία και πλοῦτος λέξεων. Ἀλλὰ μὲ λέξεις
μόνον δὲ μαθαίνεται ἡ γλώσσα. Ἡ
ἐκμάθησις τῆς γλώσσης θέλει
ἐν τεχνον λόγον.

Είναι και τὰ κείμενα, θά πῃτε. Καὶ αὐτὰ δι-
δονται γιὰ νὰ ἐξηγητηθοῦν τὴν τεχνολογία.
Τὸ ἐπὶ τὸν πρόγραμμα ρητὸς ἀναγράφει ἡ Ἐρ-
μηνεῖα περικοπὴν πεζογράφων καὶ ποιητῶν...
ἀπομνημονεύσεις... ἀπαγγελία... Γραμμα-
τικοὶ κανόνες κατὰ τὴν ἐρμηνεί-
αν συναγόμενοι καὶ ἀναφερόμε-
νοι εἰς τὸ τυπικὸν καὶ τὴν σύντα-
ξιν τῆς νέας «Ἑλληνικῆς γλώσσης».
Σύμφωνα μὲ τὸν κανόνα αὐτὸν ἐξακολουθοῦν
νὰ ἐκδίδονται καὶ τὰ βοηθήματα. Ὑπάρχει σει-
ρὰ βοηθημάτων—ἔργα καθηγητῶν—τοῦ διδόν-
τος κινηματογραφικῆ ἀναπαράστασις καθημερινῶν
μαθημάτων. Ὀλυνδιακὸς Ἀ΄ Δημοσθένους. Πιάν-
θη μνηστεῖ τὴν πρώτην πρότασιν τοῦ λόγου ὁ μα-
θητὴς δ' ἀδιαβάσει ἀγένοιτο· ρημ. ἐγκλ. εὐκτ.
ἐν. ἄορ. β' τοῦ ρ. γίγνομαι (ἄορ. β' ἐγενόμην,
ὑποτ. γένωμαι, εὐκτ. γενοίμην, προστ. γενοῖ-
έσθω, ἀπαρ. γενέσθαι, μετγ. γενόμενος, η, ον),
καὶ λίγω παρακάτω ἀγενέσθαι, ἀπάρωμ. ἄορ.
β' τοῦ ρ. γίγνομαι (ἐνεστ. γίγνομαι, μελλ. γε-
νήσεται, ἄορ. β' γενέσθαι, παρακ. γεγενῆσθαι).
Αὐτὸ στὰ σχολεῖα λέγεται ἀναγνώρισις
καὶ ἀντικατάστασις, καὶ εἶναι τὸ
στερεότυπο ζήτημα εἰς ὅλες τὰς ἐξετάσεις καὶ
τοὺς διαγωνισμοὺς ὅλων τῶν τάξεων. Φυσικὰ

πίσω απ' αυτά τα παραπετάσματα χάνεται ο Δημοσθένης και άδικα περιμένεις να νοιώσει ο μαθητής Δημοσθένειον λόγον.

Και συστηματικώτερα :

Ανοίξετε το 'Αναγνωστικό με το όποιοι ή γε-
ραρά αρχαιότης υποδέχεται στα ιερά της τεμένη,
στο Γυμνάσιο, τον απόφοιτο του Δημοτικού. Το
1ον μάθημα. «Λύκος δίδκει άμνόν, ό δ' άμνός
εις ναόν καταφεύγει. Ο λύκος πρό του ναού μέ-
νει και λέγει τῷ άμνῷ· ὦ άμνέ διατί έν τῷ ναῷ
μένεις και οὐ φεύγεις εις τούς άγρούς;...». Το
μάθημα καταρτίσθηκε για να κλίνει ο μαθητής
και στο Γυμνάσιο ξανά : ο λύκος, του λύκου,
τῷ λύκῳ, ὦ λύκε· φεύγω, φεύγεις, φεύγει....

Τό όρίζει καθαρά τό βιβλίο «Ουσιαστικά
της β' κλίσεως άρσενικά. 'Οριστική του ένε-
στώτος της ένεργητικής φωνής βαρυτόνων ρη-
μάτων». Πρέπει να λεχθεί αυτό προκαταβολικά
για να μη κουρασθεί ο μαθητής για την άναγνώ-
ριση.

Και κοιτάξετε τί κακό γίνεται. Είναι δῆθεν
διασκευή Αίσωπειου μύθου. 'Ο μύθος έλεγε :
«λύκος άρνίον έδίωκε· τό δέ εις
τι ιερόν κατέφυγε...».

Τό διήγημα ήθελε φυσικά παρωχημένους
χρόνους. Τό 'Αναγνωστικό χρειαζόταν ένε-
στώτα, γιατί με ένεστώτα άρχίζει ή κλίση του
στη Γραμματική και άλλαξε τον άορ. με ένε-
στώτα. Δολοφόνησε τούς χρόνους, άφαίρεσε όλη
τη ζωή και τη χάρη από τό διήγημα. Τί ιδέα
θέλετε να σχηματίσει ο μικρός για τη σημασία
και τη χρήση των χρόνων;

Ίδου και τό 2ο μάθημα από τό άλλο για πολ-
λά έτη έγκριμένο 'Αναγνωστικό: «Ότε ο
στρατηγός τοῦ Δαρείου έπί την
Έλλάδα έστράτευε τό πρότον,
έπί την Νάξον άπέβαινε. Ένταύ-
θα τούς οϊκούς εκαιε και τάς άμ-
πέλους έφθειρε. Έίτα πρός την
Δήλον ήγε. Οί κάτοικοι έφευγον
...τότε έπεμπε και έλεγε ...και
οί Δήλιοι έλεγον...». Φυσικά αυτό δεν
γινότανε τακτικά κάθε χρόνο, όπως δείχνει ο
παρατατικός. Είναι και έδω διασκευή (!) απ'
τον 'Ηρόδοτο που διηγείται πως ο Δάτις «έ-
στράτευσε εν έπί τάς νήσους, άπέ-
βη εις την Νάξον, έπυρπόλησε
τάς οϊκίας, ήλθε εις την Δήλον,
οί Δήλιοι έφευγον...». Η ωραία άφή-
γηση καταστράφηκε γιατί τό σχέδιο του συλλο-
γέως ήθελε παρατατικούς, δεν είχε φθάσει άκό-
μη στον άόριστο και προτίμησε να διαστρέψει
τό κείμενο και τη γλώσσα. Πόσα τέτια! Πώς

θέλετε ο μαθητής ν' άποκτήσει γλωσσικό αίσθη-
μα και να μάθει Έλληνικά!

Και συντακτικά λάθη πρός δικασκαλίαν
δῆθεν Γραμματικής. Τό 3ο μάθημα.
«Τό τῶν πολεμίῳν στρατόπε-
δον έγγύς τῶν όρίῳν της χώρας
έστιν... Οί φρουροί εκ τῶν όρίῳν
εις τά φρούρια φεύγουσι, εις οί πο-
λέμιοι τά όρια ύπερβαίνουσι...»
'Αντί του όρθου «έν ύπερβῶσι» δέ φθάσαμε
άκόμη στην ύποτακτική. Και τό όλον άνάγω-
σμα άνούσιο χωρίς βάση.

Και ουσιαστικώτερα. Στο γνωστό μύθο της
άλεπούς με την κομμένη ούρά, επειδή δεν φθά-
σαμε άκόμη στα τριτόκλιτα ή άλώπηξ διασκευά-
ζεται εις κόλουρον πίθηκον, ο όποιος
αὐτό πάγης τήν ούραν άποκοπτό-
μενος» (πόσες φορές άραγε;) «και δι'
αίσχύνην άβίωτον τόν βίον οϊό με-
νος» προσπαθεί να πείσει και άλλους να κό-
ψουν την ούρά, άλλ' οί πίθηκοι λέγουν «ή με εις
οϊό μεθα κόσμον τήν ούραν», ένῶ
οὔτε έμορφη είναι ή ούρά τους, οὔτε έχουν ού-
ρά όλοι οί πίθηκοι.

Με τέτια μαθήματα βγαίνει εύκολα τό συμ-
πέρασμα, πως δε μαθαίνει κανείς Έλληνικά.

Και τά άλλα άναγνώσματα, γραμμένα από
έπαγγελματίες συγγραφείς— μερικοί βλέπω
είναι οργανωμένοι σε «Ένωση συγγραφέων δι-
δακτικῶν βιβλίων» όπως σε έμπορικές επιχει-
ρήσεις— τακτοποιημένα κατά κεφάλαια, από
τόν θρησκευτικό βίο, τόν πατριωτικό, τόν οικο-
γενειακό κτλ. επιδιώκουν φανερά ειδικούς σκο-
πούς, όχι γλωσσική μόρφωση.

Για γλωσσική μόρφωση χρειάζεται ιδιαί-
τερη συλλογή μικρών διαλεκτῶν άποσπασμά-
των από έργα άναγνωρισμένων δοκίμων τεχνι-
τῶν της έθνικής γραμματείας, ικανά να κινή-
σουν τό ενδιαφέρον και να κατακτήσουν γλωσ-
σικά την ψυχή και τό πνεῦμα του μαθητή. Μό-
νον ο έντεχνος κλασσικός λόγος οδηγεί τόν
σπουδαστή στην καλύτερη χρήση της έλευθε-
ρίας της γλώσσας, τόν κάνει να σκέπτεται και
να εκφράζεται καθαρά. Οί ξένοι όμολογούν και
διακηρύττουν πως καλλιέργησαν και διεμόρ-
φωσαν καλλιτεχνικά την έθνική τους γλώσσα
χάρis στις κλασσικές σπουδές, μελετώντας τά
άπαράμυλλα πρότυπα, τά exemplaria graeca.
Και σε τέτια έκλογή δεν επιτρέπεται διάκριση
μεταξύ δημοτικιστῶν και καθαρολόγων λογο-
τεχνῶν.

Γ. ΣΟΥΜΕΛΙΔΗΣ

ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ

ΑΘΗΝΑΙ—ΑΡΣΑΚΗ 6—Τηλ. 23-218

ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

ΠΑΙΔΕΙΑ τόμος Α' 1947 άδετος Δραχ. 75.000 πανόδετος Δραχ. 95.000
ΠΑΙΔΕΙΑ τόμος Β' 1948 άδετος Δραχ. 75.000 πανόδετος Δραχ. 95.000
ΠΑΙΔΕΙΑ τόμος Γ' 1949 άδετος Δραχ. 75.000 πανόδετος Δραχ. 95.000
ΠΑΙΔΕΙΑ τόμος Δ' 1950 άδετος Δραχ. 75.000 πανόδετος Δραχ. 95.000
ΠΑΙΔΕΙΑ τόμος Ε' 1951 άδετος Δραχ. 75.000 πανόδετος Δραχ. 95.000
ΠΑΙΔΕΙΑ τόμος ΣΤ' 1952 άδετος Δραχ. 75.000 πανόδετος Δραχ. 95.000
ΠΑΙΔΕΙΑ τόμος Ζ' 1953 διά συνδρομῶν :

α) Νομικῶν Προσώπων Δραχ. 80.000

β) Φυσικῶν Προσώπων Δραχ. 70.000

Τιμή άπλου Τεύχους Δραχ. 6.000

Τιμή διπλου Τεύχους Δραχ. 9.000

ΚΑΡΑΧΡΙΣΤΟΥ Ν. τέως προέδρου του 'Εκπαιδευτικού Συμβουλίου:

1) ΦΥΣΙΟΓΝΩΣΤΙΚΕΣ ΑΣΧΟΛΙΕΣ—ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.....	Δραχ. 15.000
2) Η ΑΝΑΓΝΩΣΗ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	Δραχ. 15.000
3) Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	Δραχ. 15.000
4) Η ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	Δραχ. 15.000
5) ΤΑ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	Δραχ. 15.000
6) Η ΠΑΤΡΙΔΟΓΡΑΦΙΑ—ΣΤΟΙΧΕΙΩΔΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟ	Δραχ. 15.000
7) ΟΙ ΕΚΘΕΣΕΙΣ ΣΤΟ ΔΗΜΟΤΙΚΟ ΜΑΣ ΣΧΟΛΕΙΟ.....	Δραχ. 15.000
8) Η ΧΕΙΡΟΤΕΧΝΙΑ—Η ΩΔΙΚΗ—ΤΑ ΠΑΙΓΝΙΔΙΑ ΜΕ ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ.....	Δραχ. 25.000
9) Η ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.....	Δραχ. 20.000
10) ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΗ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ.....	Δραχ. 20.000
ΓΚΡΟΖΑ ΑΘΑΝ.—ΕΙΔΙΚΗ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗ Β' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ.....	Δραχ. 15.000
ΠΑΠΑ-ΙΩΑΝΝΟΥ ΕΥΑΓ.—ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΣΧΟΛΙΚΗΣ ΠΡΑΞΕΩΣ	Δραχ. 15.000
ΘΕΜΕΛΗ Γ.—ΥΜΝΟΣ ΕΙΣ ΤΗΝ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΝ	Δραχ. 10.000

"Βιβλιοθήκη ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ καὶ ΠΟΙΗΤΩΝ,"

ΣΕΙΡΑ Α'. Τόμοι 1—100 ἄδετοι..... Δραχμαὶς 2.600.000

Διὰ προκαταβολῆς Δρχ. 100.000 καὶ
ἀποδοχῆς 25 × 100.000 μηνιαίων συναλ-
λαγματικῶν.

ΣΕΙΡΑ Α'. Τόμοι 1—100 δεμένοι εἰς 44 τόμους Δραχμαὶς 3.000.000

Διὰ προκαταβολῆς Δρχ. 500.000 καὶ
ἀποδοχῆς 25 × 100.000 μηνιαίων συναλ-
λαγματικῶν.

Σειρά χαρτῶν 1—3 τοῦ εἰς τοὺς ΑΡ-
ΧΑΙΟΥΣ ΕΛΛΗΝΑΣ γνωστοῦ κό-
σμου δεμένη με ξυλίνας ράβδους πρὸς
ἀνάρτησιν

» 75.000

Ἡ αὐτοὶ χάρται ἄδετοι ἀντὶ Δρχ.
4.000 ἕκαστος ἐν ὅλῳ.....

» 12.000

ΣΕΙΡΑ Β'. Τόμοι 101—127. Οἱ ἐκδοθέντες τόμοι
101—127 πωλοῦνται ἄδετοι ἀντὶ

» 885.000

διὰ προκαταβολῆς Δρχ. 85.000 καὶ ἀποδοχῆς 8 × 100.000 μηνιαίων συναλ-
λαγματικῶν.

Οἱ ἀνωτέρω τόμοι 1—127 ἐπὶ ἀμέσῳ πληρωμῇ, ἐπὶ ἐκπτώσει 20 %.

ΝΕΑ ΣΕΙΡΑ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ ΤΟΜΟΙ 1-100

ΕΠΙΜΕΛΗΤΗΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ
ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Π. ΠΑΠΑΝΟΥΤΣΟΣ

Συνεργάται καὶ μεταφρασταὶ οἱ ἀριστεῖς τῆς Ἑλληνικῆς
Φιλολογίας καὶ Λογοτεχνίας

Με δρχ. 50.000 μηνιαίως διὰ παράδοσιν δύο τόμων ἀπὸ τοῦ
Ἰανουαρίου 1954 καὶ ἐφεξῆς.

Ἐγγραφαὶ συνδρομητῶν εἰς τὸ Κατάστημά μας καὶ εἰς ὅλα τὰ
βιβλιοπωλεῖα τῆς Χώρας.

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ
ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΖΑΧΑΡΟΠΟΥΛΟΥ
Ἐν Ἀθήναις—Στοὰ Ἀρσακείου—Ἀρσάκη 6
Τηλέφωνον 23-218